

2443

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style. The signature is slanted and appears to read 'Theodoros A. Koukouras'. There are several loops and flourishes in the script.

Τύποις —
ΘΕΟΔ. Α. ΚΟΥΚΟΥΡΑ
— Πάτραι

2443

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΚΕΙΜΕΝΟΝ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α'. ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ

Ὁ Λυκοῦργος, υἱὸς τοῦ Λυκόφρονος, ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸ ἔτος 390 π. Χ., κατήγετο δὲ ἐκ τοῦ ἐπισημοτάτου ἱερατικοῦ γένους τῶν Ἐτεοβουταδῶν, τὸ ὁποῖον ἀνήγε τὴν ἀρχὴν του εἰς τὸν Βούτην τὸν υἱὸν τοῦ Ἐρεχθέως. Ἐκ τοῦ γένους τούτου ἐλαμβάνοντο οἱ ἱερεῖς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ αἱ ἱέρειαι τῆς Πολιάδος Ἀθηναί.

Ὁ Λυκοῦργος ἔτυχε πολὺ ἐπιμεμελημένης παιδείσεως. Διετέλεσε μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἰσοκράτους, οἱ ὅποιοι ἤσκησαν μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ χαρακτήρος του. Ἡ διδασκαλία καὶ τὸ ζωντανὸν παράδειγμα τῶν διδασκάλων του ἐκράτουν τὰς ἠθικὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας εἶχε κληρονομήσει παρὰ τῶν προγόνων του. Ἄνεδειχθη τοιουτοτρόπως ἀνὴρ ἐξόχων ἀρετῶν καὶ ἐν τῷ πολιτικῷ καὶ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ. Ἡ ὑποδειγματικὴ νομιμοφροσύνη του, ἡ εὐλάβεια πρὸς τὴν καθεστῶσαν θρησκείαν, ἡ θερμὴ φιλοπατρία του, ἡ ἐντιμότης καὶ ἡ ἀκεραιότης τοῦ χαρακτήρος του, ἡ φιλοπονία του, ἡ λιτότης τῆς ζωῆς του, ἡ ἀγνότης τοῦ ἥθους του εἶχον προκαλέσει ἀμέριστον τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀγάπην τῶν συμπολιτῶν του.

Ὅτε, ὄριμος πλέον, ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν, ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του κυρίως εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν καὶ τὰ οἰκονομικὰ τῆς πόλεως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς

τὸν σύγχρονον καὶ φίλον του Δημοσθένην, ὁ ὁποῖος ἤσχολεῖτο εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Κατὰ τὸ ἔτος 338 π. Χ., ὀλίγον πρὸ τῆς ἐν Χαιρωνεῖα μάχης, ἐξελέγη ταμίαις τῆς πόλεως διὰ μίαν τετραετίαν. Ἄλλ' ἢ ἐπιμέλεια τὴν ὁποίαν ἐπέδειξε καὶ ἡ οἰκονομολογικὴ ἱκανότης του ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ἀπαραίτητος διὰ τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ὑπόυργημα. Ἐνεκα τῆς παραγωγικῆς καὶ ἀνεπιλήπτου διαχειρίσεως ὑπ' αὐτοῦ τῶν οἰκονομικῶν τῆς πόλεως, παρὰ τὸν ἰσχύοντα νόμον, οἱ Ἀθηναῖοι ἐνεπιστεύθησαν εἰς αὐτὸν τὴν διαχείρισιν τοῦ δημοσίου χρήματος ἐκλέγοντες κατὰ τύπους ὡς ταμίαις ἀφωσιωμένους ὀπαδοῦς του ἐπὶ δύο ἀκόμη συνεχεῖς τετραετίαις.

Τοιοουτρόπως ὁ Λυκούργος διεχειρίσθη τὰ οἰκονομικὰ τῆς πόλεως ἐπὶ μίαν δωδεκαετίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἀφοῦ περιέκοψε πᾶσαν περιττὴν δαπάνην, ἠύξησε τὰ ἔσοδα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπὸ 600 εἰς 1200 τάλαντα ἑτησίως καὶ ἀνύψωσε τὴν πίστιν τοῦ δημοσίου. Ἡ ἀνθηρότης αὕτη τῶν οἰκονομικῶν ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν δημοσίων ἀναγκῶν καὶ τὴν κατασκευὴν διαφόρων κοινωφελῶν ἔργων.

Κατ' ἀρχὰς ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς πόλεως, τὸν πολεμικὸν δηλ. ἀνεφοδιασμὸν καὶ τὴν κατασκευὴν ὀχυρωματικῶν ἔργων. Οὕτως ἔφερεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ὄπλα, ἐπεσκεύασε τὰς παλαιὰς τριήρεις καὶ κατεσκεύασε νέας, ὥστε ἡ πόλις νὰ δύναται νὰ παρατάξῃ 400 πολεμικὰ σκάφη, ἴδρυσεν στρατιωτικὰς καὶ ναυτικὰς ἀποθήκας, ἀνωκοδόμησε τοὺς παλαιοὺς ναυστάθμους καὶ ἀνήγειρε νέους κλπ.

Ἐπειτα ἐφρόντισε διὰ τὴν κατασκευὴν ἐξωραϊστικῶν καὶ κοινωφελῶν ἔργων. Οὕτω κατεσκεύασε τὸ Παναθηναϊκὸν στάδιον, ἔκτισε τὸ γυμνάσιον τοῦ Λυκείου καὶ τὴν ἐντὸς αὐτοῦ παλαίστραν, ἐπεράτωσε τὴν ἐπέκτασιν καὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου καὶ ἔστησεν ἐντὸς αὐτοῦ τοὺς χαλκοὺς ἀνδριάντας τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου.

Ἐμερίνησεν ἀκόμη διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἔργων τῶν τριῶν τούτων ποιητῶν καὶ τὴν κατάθεσιν αὐτῶν εἰς εἰδικὸν ἀρχεῖον, διὰ νὰ μὴ παραποιητῆται τὸ κείμενον αὐτῶν κατὰ τὰς ὀρέξεις τῶν ἠθοποιῶν. Ὑπεστήριξε τέλος τὴν κωμῶδιαν διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν κωμικῶν ἀγώνων κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν τῶν Ἀνθεστηρίων καὶ κατεσκεύασεν εἰς τὴν θεὰν Ἀθηνᾶν ὀλοχρύσους νίκας, χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκευὴ διὰ τὴν πομπὴν καὶ κόσμον χρυσοῦν δι' ἑκατὸν κανηφόρους.

Τόσα καὶ πλεῖστα ἄλλα ἔργα ἐπετέλεσεν ὁ Λυκοῦργος κατὰ τὰς τρεῖς αὐτὰς τετραετίας διαχειρισθεὶς τὸ δημόσιον χρῆμα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὐδεὶς ποτὲ ἐτόλμησε νὰ διατυπώσῃ ἐναντίον του καὶ τὴν παραμικρὰν κατηγορίαν.

Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸ ἔτος 325 π. Χ., ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἔξοδόν του ἐκ τῆς ἀρχῆς καὶ ἀφοῦ ἔδωσεν εὐθύναν τῆς διαχειρίσεώς του. Οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι καὶ ζῶντα ἐτίμησαν αὐτὸν διὰ στεφάνων καὶ ἄλλων τιμῶν, ἐκτιμῶντες τὰς πρὸς τὴν πόλιν ὑπηρεσίας του ἔθαψαν αὐτὸν δημοσίᾳ δαπάνῃ παρὰ τὴν Ἀκαδημίαν, εἰς τὴν ὁδὸν εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν τὰ μνημεῖα τῶν ἐπιφανεστέρων Ἀθηναίων, εἴκοσι δὲ ἔτη μετὰ τὸν θάνατόν του ἀνήγειραν εἰς αὐτὸν ἀνδριάντα καὶ ἐψήφισαν νὰ δοθῇ στήσις ἐν τῷ Πρυτανείῳ εἰς τὸν πρεσβύτατον τῶν ἀπογόνων του.

Β'. ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ

Ἐκ τῶν 15 λόγων, οἱ ὅποιοι ἀπεδίδοντο εἰς τὸν Λυκοῦργον, διεσώθησαν μέχρι σήμερον ὀλίγα ἀποσπάσματα καὶ πλήρης ὁ κατὰ Λεωκράτους λόγος.

Ἐκ τοῦ λόγου του τούτου ὁ Λυκοῦργος φαίνεται ὅτι ὑπολείπεται τῶν προγενεστέρων καὶ συγχρόνων ρητόρων κατὰ τὴν ρητορικὴν δεινότητα καὶ χάριν. Ὁ λόγος του δὲν ἔχει τὴν δύναμιν καὶ τὸ κάλλος τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους, οὔτε ἀκόμη τὴν τεχνικὴν διάρθρωσιν αὐτῶν.

Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὰς παρεκβάσεις του, αἱ ὁποῖαι χαλαρώνουν καὶ τὸν εἰρμὸν τῶν ἰδεῶν του. Ἐν τούτοις ὁ Λυκοῦργος ἐπεβάλλετο καὶ συνεκίνει διὰ τῆς εὐγενείας τοῦ αἰσθήματος, τῆς ἀσυγκρίτου φιλοπατρίας του καὶ τῆς ἠθικῆς μεγαλοπρεπείας του.

Γ. Ο ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΣ

Ὁ κατὰ Λεωκράτους λόγος ἐξεφωνήθη κατὰ τὸ ἔτος 330 π. Χ.

Ὁ Λεωκράτης ἦτο πλούσιος βιομήχανος, ὁ ὅποιος, μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ κατὰ τὸ ἔτος 338 π. Χ. συμφορὰν, φοβηθεὶς νὰ παραμείνῃ εἰς τὰς Ἀθήνας παρέλαβε τὴν κινήτην περιουσίαν του καὶ ἔπλευσε κρυφίως εἰς τὴν Ρόδον παρὰ τὴν ὑφισταμένην ἀπαγόρευσιν. Ἐκεῖ διέδωκε ψευδῶς ὅτι κατελήφθησαν αἱ Ἀθηναὶ ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ ὅτι πολιορκεῖται ὁ Πειραιεύς, τοιουτοτρόπως δὲ ἔβλαψε σπουδαίως τὰ Ἀθηναϊκὰ συμφέροντα. Διότι οἱ Ρόδιοι ἐξοπλίσαντες τριήρεις συνελάμβανον τὰ σιταγωγὰ πλοῖα, τὰ μεταφέροντα σῖτον εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ κατεκράτουν αὐτὰ μετὰ τοῦ φορτίου των.

Μετὰ τρία ἔτη ὁ Λεωκράτης ἐγκατεστάθη ὡς ἔμπορος εἰς τὰ Μέγαρα, ἐκεῖ δὲ εὐρισκόμενος ἐπώλησε δι' ἀντιπροσώπων τὰ ἐν Ἀθήναις κτήματά του καὶ μετέφερον εἰς τὰ Μέγαρα τὰ πατρῶα ἱερά. Πέντε ὅμως ἔτη ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεώς του εἰς τὰ Μέγαρα ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διότι ἐνόμισεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι θὰ ἐλησμόνησαν τὴν πρᾶξιν του. Ἄλλ' ἢ ἀνωτέρα ἠθικὴ καὶ ἡ φιλοπατρία τοῦ Λυκούργου ἐξηγέρθη ἀπὸ τὸ θράσος τοῦ προδότου. Οὗτος μὴ ἀνεχόμενος νὰ βλέπῃ τὸν Λεωκράτην περιφερόμενον ἐλευθέρως εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ συναναστρεφόμενον τοὺς πολίτας, τοὺς ὁποίους εἶχε προδώσει, κατήγγειλεν αὐτὸν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καὶ ἐζήτησε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην του. Ἡ μήνυσις ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἡ ὁποία μετεβάλλετο εἰς ἕκτακτον δικαστήριον, ὡσάκις ἐπρόκειτο περὶ ὑποθέσεως μὴ προ-

βλεπομένης ὑπὸ ἰδίου νόμου καὶ μὴ ὑπαγομένης εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν τακτικῶν δικαστηρίων.

Ὡς ἀναφέρει ὁ Αἰσχίνης εἰς τὸν κατὰ Κτησιφῶντος λόγον του, τὸ δικαστήριον δι' ἰσοψηφίας ἠθώωσε τὸν Λεωκράτην παρὰ τὴν ἀποδεδειγμένην πράξιν του καὶ τὴν ἀποκαλυπτικὴν ἀγόρευσιν τοῦ Λυκούργου. Τοῦτο ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ ὅτι οὐδεὶς νόμος προέβλεπε περὶ τοῦ ἀδικήματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸ πνεῦμα ἐπιεικείας, τὸ ὁποῖον ἐπεκράτει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὰς Ἀθήνας.

II. ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ

§ 1—2. Δικαίαν, ὧ Ἀθηναῖοι, καὶ εὐσεβῆ καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τὴν ἀρχὴν τῆς κατηγορίας Λεωκράτους τοῦ κρινομένου ποιήσομαι. Εὐχομαι γὰρ τῇ Ἀθηνᾶ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς καὶ τοῖς ἥρωσι τοῖς κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἰδρυμένοις, εἰ μὲν εἰσήγγελκα Λεωκράτην δικαίως καὶ κρίνω τὸν προδόντα αὐτῶν καὶ τοὺς νεῶς καὶ τὰ ἔδη καὶ τὰ τεμένη καὶ τὰς ἐν τοῖς νόμοις θυσίας τὰς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων παραδεδομένας, ἐμὲ μὲν ἄξιον ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ τῶν Λεωκράτους ἀδικημάτων κατήγορον ποιῆσαι, ὃ καὶ τῷ δήμῳ καὶ τῇ πόλει συμφέρεει, ὑμᾶς δέ, ὡς ὑπὲρ πατέρων καὶ παιδῶν καὶ γυναικῶν καὶ πατρίδος καὶ ἱερῶν βουλευομένους, καὶ ἔχοντας ὑπὸ τῇ ψήφῳ τὸν προδότην ἀπάντων τούτων, ἀπαραιτήτους δικαστὰς καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον γενέσθαι τοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα παρανομοῦσιν· εἰ δὲ μήτε τὸν προδόντα τὴν πατρίδα μήτε τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα καθίστημι, σωθῆναι αὐτὸν ἐκ τοῦ κινδύνου καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ ὑφ' ὑμῶν τῶν δικαστῶν.

§ 3—4. Ἐβουλόμην δ' ἄν, ὧ ἄνδρες, ὥσπερ ὠφέλιμόν ἐστι τῇ πόλει εἶναι τοὺς κρίνοντας ἐν ταύτῃ τοὺς παρανομοῦντας, οὕτω καὶ φιλόανθρωπον αὐτὸ παρὰ τοῖς πολλοῖς ὑπειλῆφθαι· νῦν δὲ περιέστηκεν εἰς τοῦτο, ὥστε τὸν

ιδίᾳ κινδυνεύοντα καὶ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀπεχθανόμενον οὐ φιλόπολιν, ἀλλὰ φιλοπράγμονα δοκεῖν εἶναι, οὐ δικαίως οὐδὲ συμφερόντως τῇ πόλει. Τρία γάρ ἐστι τὰ μέγιστα, ἃ διαφυλάττει καὶ διασώζει τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν τῆς πόλεως εὐδαιμονίαν, πρῶτον μὲν ἡ τῶν νόμων τάξις, δεύτερον δ' ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος, τρίτον δ' ἡ τοῦτοις τὰδικήματα παραδιδούσα κρίσις. Ὁ μὲν γὰρ νόμος πέφυκε προλέγειν ἃ μὴ δεῖ πράττειν, ὁ δὲ κατήγορος μηνύειν τοὺς ἐνόχους τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίαις καθεστῶτας, ὁ δὲ δικαστὴς κολάζειν τοὺς ὑπ' ἀμφοτέρων τούτων ἀποδειχθέντας αὐτῷ, ὥστ' οὔθ' ὁ νόμος οὔθ' ἡ τῶν δικαστῶν ψῆφος ἄνευ τοῦ παραδώσοντος αὐτοῖς τοὺς ἀδικοῦντας ἰσχύει.

§ 5—6. Ἐγὼ δέ, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰδὼς Λεωκράτην φυγόντα μὲν τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδύνους, ἐγκαταλιπόντα δὲ τοὺς αὐτοῦ πολίτας, προδεδωκότα δὲ πᾶσαν τὴν ὑμετέραν δύναμιν, ἅπασιν δὲ τοῖς γεγραμμένοις ἔνοχον ὄντα, ταύτην τὴν εἰσαγγελίαν ἐποίησάμην, οὔτε δι' ἔχθραν οὐδεμίαν οὔτε διὰ φιλονικίαν οὐδ' ἠντινοῦν τοῦτον τὸν ἀγῶνα προελόμενος, ἀλλ' αἰσχρὸν εἶναι νομίσας τοῦτον περιορᾶν εἰς τὴν ἀγορᾶν ἐμβάλλοντα καὶ τῶν κοινῶν ἱερῶν μετέχοντα, τῆς τε πατρίδος ὄνειδος καὶ πάντων ὑμῶν γεγεννημένον. Πολίτου γάρ ἐστι δικαίου μὴ διὰ τὰς ἰδίαις ἔχθρας εἰς τὰς κοινὰς κρίσεις καθιστάναι τοὺς τὴν πόλιν μηδὲν ἀδικοῦντας, ἀλλὰ τοὺς εἰς τὴν παρίδα τι παρανομοῦντας ἰδίους ἐχθροὺς εἶναι νομίζειν καὶ τὰ κοινὰ τῶν ἀδικημάτων κοινὰς καὶ τὰς προφάσεις ἔχειν τῆς πρὸς αὐτοὺς διαφορᾶς.

§ 7—10. Ἄπαντας μὲν οὖν χρὴ νομίζειν μεγάλους εἶναι τοὺς δημοσίους ἀγῶνας, μάλιστα δὲ τοῦτον, ὑπὲρ οὗ νῦν μέλλετε τὴν ψῆφον φέρειν. Ὅταν μὲν γὰρ τὰς τῶν παρανόμων γραφὰς δικάζητε, τοῦτο μόνον ἐπανορθοῦτε καὶ ταύτην τὴν πρᾶξιν κωλύετε, καθ' ὅσον ἂν τὸ ψήφισμα μέλλη βλάπτειν τὴν πόλιν· ὁ δὲ νῦν ἐνεστηκῶς ἀγὼν οὐ μικρὸν τι μέρος συνέχει τῶν τῆς πόλεως οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἀλλ' ὑπὲρ ὅλης τῆς πατρίδος καὶ κατὰ παντὸς

τοῦ αἰῶνος αἰμίμηστον καταλείπει τοῖς ἐπιγιγνομένοις τὴν κρίσιν. Οὕτω γὰρ ἔστι δεινὸν τὸ γεγενημένον ἀδίκημα καὶ τηλικούτον ἔχει τὸ μέγεθος, ὥστε μήτε κατηγορίαν μήτε τιμωρίαν ἐνδέχασθαι εὐρεῖν ἀξίαν, μηδὲ ἐν τοῖς νόμοις ὄρισθαι τιμωρίαν ἀξίαν τῶν ἀμαρτημάτων. Τί γὰρ χρή παθεῖν τὸν ἐκλιπόντα μὲν τὴν πατρίδα, μὴ βοηθήσαντα δὲ τοῖς πατράοις ἱεροῖς, ἐγκαταλιπόντα δὲ τὰς τῶν προγόνων θήκας, ἅπασαν δὲ τὴν πόλιν ὑποχείρον τοῖς πολεμίοις παραδόντα; τὸ μὲν γὰρ μέγιστον καὶ ἔσχατον τῶν τιμημάτων, θάνατος, ἀναγκαῖον μὲν ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμιον, ἔλαττον δὲ τῶν Λεωκράτους ἀδικημάτων καθέστηκε. Παρεῖσθαι δὲ τὴν ὑπὲρ τῶν τοιούτων τιμωρίαν συμβέβηκεν, ὧ ἄνδρες, οὐ διὰ ῥαθυμίαν τῶν τότε νομοθετούντων, ἀλλὰ διὰ τὸ μήτ' ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις γεγενῆσθαι τοιοῦτον μηδὲν μήτε ἐν τοῖς μέλλουσιν ἐπίδοξον εἶναι γενήσεσθαι. Διὸ καὶ μάλιστα, ὧ ἄνδρες, δεῖ ὑμᾶς γενέσθαι μὴ μόνον τοῦ νῦν ἀδικήματος δικαστὰς, ἀλλὰ καὶ νομοθέτας. Ὅσα μὲν γὰρ τῶν ἀδικημάτων νόμος τις διώρικε, ῥάδιον τούτῳ κανόνι χρωμένους κολάζειν τοὺς παρανομοῦντας· ὅσα δὲ μὴ σφόδρα περιείληφε, μείζω δὲ τούτων τις ἠδίκηκεν, ἀναγκαῖον τὴν ὑμετέραν κρίσιν καταλείπεσθαι παράδειγμα τοῖς ἐπιγιγνομένοις. Εὖ δ' ἴστε, ὧ ἄνδρες, ὅτι οὐ μόνον τοῦτον νῦν κολάσετε κατεψηφισμένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς νεωτέρους ἅπαντας ἐπ' ἀρετὴν προτρέψετε· δύο γὰρ ἔστι τὰ παιδεύοντα τοὺς νέους, ἢ τε τῶν ἀδικούντων τιμωρία καὶ ἢ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς διδομένη δωρεά· πρὸς ἑκάτερον δὲ τούτων ἀποβλέποντες τὴν μὲν διὰ τὸν φόβον φεύγουσι, τῆς δὲ διὰ τὴν δόξαν ἐπιθυμοῦσι. Διὸ δεῖ, ὧ ἄνδρες, προσέχειν τούτῳ τῷ ἀγῶνι καὶ μηδὲν περὶ πλείονος ποιήσασθαι τοῦ δικαίου.

§ 14—15. Δεῖ δ', ὧ ἄνδρες, μηδὲ ταῦτα λαθεῖν ὑμᾶς, ὅτι οὐχ ὁμοίος ἔστιν ὁ ἀγὼν περὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων ἰδιωτῶν. Περὶ μὲν γὰρ ἀγνώτος ἀνθρώπου τοῖς Ἕλλησιν ἐν ὑμῖν αὐτοῖς ἔδοκεῖτ' ἄν ἢ καλῶς ἢ καὶ φαύλως ἐψηφίσθαι· περὶ δὲ τούτου, ὅ τι ἂν βουλευθήσθε, παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἔσται λόγος. Ἐπιφανῆς τε γὰρ ἔστι διὰ τὸν ἕκ-

πλουν τὸν εἰς Ῥόδον καὶ τὴν ἀπαγγελίαν, ἣν ἐποίησατο καθ' ὑμῶν πρὸς τε τὴν πόλιν τὴν τῶν Ῥοδίων καὶ τῶν ἐμπόρων τοῖς ἐπιδημοῦσιν ἐκεῖ, οἱ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην περιπλέοντες δι' ἔργασίαν ἀπήγγελλον ἅμα περὶ τῆς πόλεως, ἃ Λεωκράτους ἀκηκόεσαν· οἱ ἴσασι τὰ τῶν προγόνων τῶν ὑμετέρων ἔργα ἐναντιώτατα τοῖς τούτῳ διαπεπραγμένοις ὄντα· ὥστε περὶ πολλοῦ ποιητέον ἐστὶν ὀρθῶς βουλευσασθαι περὶ αὐτοῦ. Εὖ γὰρ ἴστε, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅτι, ᾧ πλεῖστον διαφέρετε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, τῷ πρὸς τε τοὺς θεοὺς εὐσεβῶς καὶ πρὸς τοὺς γονέας ὀσίως καὶ πρὸς τὴν πατρίδα φιλοτίμως ἔχειν, τούτου πλεῖστον ἀμελεῖν δόξαιτ' ἂν, εἰ τὴν παρ' ὑμῶν οὗτος διαφύγοι τιμωρίαν.

§ 16—17. Δέομαι δ' ὑμῶν, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀκοῦσαί μου τῆς κατηγορίας διὰ τέλους, καὶ μὴ ἄχθεσθαι, ἐὰν ἄρξωμαι ἀπὸ τῶν τῆ πόλει τότε συμβάντων, ἀλλὰ τοῖς αἰτίοις ὀργίζεσθαι καὶ δι' οὓς ἀναγκάζομαι νῦν μεμνησθαι περὶ αὐτῶν. Γεγενημένης γὰρ τῆς ἐν Χαιρωνεῖα μάχης καὶ συνδραμόντων ἀπάντων ὑμῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐψηφίσατο ὁ δῆμος παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὰ τεῖχη κατακομίζειν, τοὺς δὲ στρατηγούς τάττειν εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων τῶν οἰκούντων Ἀθήνησι, καθ' ὅ τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ. Λεωκράτης δὲ τούτων οὐδενὸς φροντίσας, συσκευασάμενος ἅ εἶχε χρήματα, μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὸν λέμβον κατεκόμισε, τῆς νεῶς ἤδη περὶ τὴν Ἀκτὴν ἐξορμούσης καὶ περὶ δείλην ὀψίαν κατὰ μέσην τὴν Ἀκτὴν διὰ τῆς πυλίδος ἐξελθὼν πρὸς τὴν ναῦν προσέπλευσε καὶ ᾤχετο φεύγων, οὔτε τοὺς λιμένας τῆς πόλεως ἔλεων, ἐξ ὧν ἀνήγετο, οὔτε τὰ τεῖχη τῆς πατρίδος αἰσχυνόμενος, ὧν τὴν φυλακὴν ἔρημον τὸ καθ' αὐτὸν μέρος κατέλειπεν, οὔτε τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Σωτείρας ἀφορῶν καὶ προδιδοὺς ἐφοβήθη, οὓς αὐτίκα σώσοντας ἑαυτὸν ἐκ τῶν κινδύνων ἐπικαλέσεται.

§ 18—19. Καταχθεις δὲ καὶ ἀφικόμενος εἰς Ῥόδον, ὥσπερ τῆ πατρίδι μεγάλας εὐτυχίας εὐαγγελιζόμενος, ἀπήγγελλεν, ὡς τὸ μὲν ἄστὺ τῆς πόλεως ἐάλωκός καταλί-

ποι, τὸν δὲ Πειραιᾶ πολιορκούμενον, αὐτὸς δὲ μόνος διασωθεὶς ἦκοι· καὶ οὐκ ἤσχύνθη τὴν τῆς πατρίδος ἀτυχίαν αὐτοῦ σωτηρίαν προσαγορεύσας. Οὕτω δὲ σφόδρα ταῦτ' ἐπίστευσαν οἱ Ῥόδιοι, ὥστε τριῆρεις πληρώσαντες τὰ πλοῖα κατήγον, καὶ τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν ναυκλήρων οἱ παρεσκευασμένοι δεῦρο πλεῖν αὐτοῦ τὸν σῆτον ἐξείλοντο καὶ τᾶλλα χρήματα διὰ τοῦτον. Καὶ ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, ἀναγνώσεται ὑμῖν τὰς μαρτυρίας ἀπάντων, πρῶτον μὲν τὰς τῶν γειτόνων καὶ τῶν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ κατοικούντων, οἱ τοῦτον ἴσασιν ἐν τῷ πολέμῳ φυγόντα καὶ ἐκπλεύσαντα Ἀθήνηθεν, ἔπειτα τῶν παραγενομένων εἰς Ῥόδον, ὅτε Λεωκράτης ταῦτ' ἀπήγγελλε, μετὰ δὲ ταῦτα τὴν Φυρκίνου μαρτυρίαν, ὃν καὶ ὑμῶν ἴσασιν οἱ πολλοὶ κατηγοροῦντα τούτου ἐν τῷ δήμῳ, ὡς καὶ μεγάλα καταβεβλαφῶς εἶη τὴν πεντηκοστὴν μετέχων αὐτῆς.

§ 43—44. Ὡστε, ὦ ἄνδρες, τὸν ἐν τοῖς τοιοῦτοις φόβοις καὶ τηλικούτοις κινδύνοις καὶ τοσαύτῃ αἰσχύνῃ ἐγκαταλιπόντα τὴν πόλιν, καὶ μήτε ὄπλα θέμενον ὑπὲρ τῆς πατρίδος μήτε τὸ σῶμα παρασχόντα τάξει τοῖς στρατηγοῖς, ἀλλὰ φυγόντα καὶ προδόντα τὴν τοῦ δήμου σωτηρίαν, τίς ἂν ἢ δικαστὴς φιλόπολις καὶ εὐσεβεῖν βουλούμενος ψήφῳ ἀπολύσειεν, ἢ ῥήτωρ κληθεὶς τῷ προδότῃ τῆς πόλεως βοηθήσειε, τὸν οὐδὲ συμπενθησάμενος τὰς τῆς πατρίδος συμφορὰς τολμήσαντα, οὐδὲ συμβεβλημένον οὐδὲν εἰς τὴν τῆς πόλεως καὶ τοῦ δήμου σωτηρίαν; Καίτοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους οὐκ ἔστιν ἡτις ἡλικία οὐ παρέσχετο ἑαυτὴν εἰς τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν, ὅτε ἡ μὲν χώρα τὰ δένδρα συνεβάλλετο, οἱ δὲ τετελευτηκότερες τὰς θήκας, οἱ δὲ νεφὲ τὰ ὄπλα. Ἐπεμελοῦντο γὰρ οἱ μὲν τῆς τῶν τειχῶν κατασκευῆς, οἱ δὲ τῆς τῶν τάφρων, οἱ δὲ τῆς χαρᾶς κώσεως· οὐδεὶς δ' ἦν ἀργὸς τῶν ἐν τῇ πόλει· ἐφ' ὧν οὐδὲν τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ παρέσχετο τάξει Λεωκράτης.

§ 45. Ὡς εἰκὸς ὑμᾶς ἀναμνησθέντας τὸν μηδὲ ξυνενεγκεῖν μηδ' ἐπ' ἐκφορὰν ἐλθεῖν ἀξιώσαντα τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ δήμου σωτηρίας ἐν Χαιρωνείᾳ τελευτησάντων θανάτῳ ζημιῶσαι, ὡς τὸ ἐπὶ τούτῳ μέρος ἀτάφως

ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν γεγενημένων· ὧν οὗτος οὐδὲ τὰς θήκας παριῶν ἤσχύνθη ὀγδόω ἔτει τὴν πατρίδα αὐτῶν προσαγορεύων.

§ 46—48. Περί ὧν, ὧ ἄνδρες, μικρῷ πλείω βούλομαι διελθεῖν, καὶ ὑμῶν ἀκοῦσαι δέομαι καὶ μὴ νομίζειν ἄλλοτριούς εἶναι τοὺς τοιοῦτους λόγους τῶν δημοσίων ἀγῶνων· αἱ γὰρ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν εὐλογίαι τὸν ἔλεγχον σαφῆ κατὰ τῶν τάναντία ἐπιτηδευόντων ποιοῦσιν. Ἔτι δὲ καὶ δίκαιον τὸν ἔπαινον, ὅς μόνος ἄθλον τῶν κινδύνων τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐστί, τοῦτον, ἐπειδὴ κάκεῖνοι εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως τὰς ψυχὰς τὰς αὐτῶν ἀνήλωσαν, ἐν τοῖς δημοσίοις καὶ κοινοῖς ἀγῶσι τῆς πόλεως μὴ παραλιπεῖν. Ἐκεῖνοι γὰρ τοῖς πολεμίοις ἀπήντησαν ἐπὶ τοῖς ὀρίοις τῆς Βοιωτίας ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας μαχοῦμενοι, οὐκ ἐπὶ τοῖς τείχεσι τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχοντες, οὐδὲ τὴν χώραν κακῶς ποιεῖν προέμενοι τοῖς ἐχθροῖς, ἀλλὰ τὴν μὲν αὐτῶν ἀνδρείαν ἀσφαλεστέραν φυλακὴν εἶναι νομίζοντες τῶν λιθίνων περιβόλων, τὴν δὲ θρέψασαν αὐτοὺς αἰσχυνόμενοι περιορᾶν πορθομένην, εἰκότως· ὥσπερ γὰρ πρὸς τοὺς φύσει γεννήσαντας καὶ τοὺς ποιητοὺς τῶν πατέρων οὐχ ὁμοίως ἔχουσιν ἅπαντες ταῖς εὐνοίαις, οὕτω καὶ πρὸς τὰς χώρας τὰς μὴ φύσει προσηκούσας, ἀλλ' ὕστερον ἐπικτήτους γενομένας καταδεέστερον διάκεινται. Τοιαύταις δὲ γνώμας χρησάμενοι, καὶ τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν ἐξ ἴσου τῶν κινδύνων μετασχόντες, οὐχ ὁμοίως τῆς τύχης ἐκοινώνησαν· τῆς γὰρ ἀρετῆς οὐ ζῶντες ἀπολαύουσιν, ἀλλὰ τελευτήσαντες τὴν δόξαν καταλελοίπασιν, οὐχ ἠττηθέντες, ἀλλ' ἀποθανόντες ἔνθαπερ ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀμύοντες.

§ 49—50. Εἰ δὲ δεῖ καὶ παραδοξότατον μὲν εἰπεῖν, ἀληθὲς δέ, ἐκεῖνοι νικῶντες ἀπέθανον. Τὰ γὰρ ἄθλα τοῦ πολέμου τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐστὶν ἐλευθερία καὶ ἀρετή· ταῦτα δὲ ἀμφότερα τοῖς τελευτήσασιν ὑπάρχει. Ἐπειτα δὲ οὐδ' οἶόν τ' ἐστὶν εἰπεῖν ἠττηθῆσθαι τοὺς ταῖς διανοαῖς μὴ πτήξαντας τὸν τῶν ἐπιόντων φόβον. Μόνους γὰρ τοὺς

έν τοῖς πολέμοις καλῶς ἀποθνήσκοντας οὐδ' ἄν εἷς ἠτ-
τῆσθαι δικαίως φήσειε· τήν γάρ δουλείαν φεύγοντες εὐ-
κλεᾶ θάνατον αἰροῦνται. Ἐδήλωσε δέ ἡ τούτων τῶν ἀν-
δρῶν ἀρετή· μόνοι γάρ τῶν ἀπάντων τήν τῆς Ἑλλάδος
ἐλευθερίαν έν τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν εἶχον. Ἄμα γάρ οὐ-
τοί τε τόν βίον μετήλλαξαν καί τὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς δου-
λείαν μετέπεσεν· συνετάφη γάρ τοῖς τούτων σώμασιν ἡ
τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερία. Ὄθεν καί φανερόν πᾶ-
σιν ἐποίησαν οὐκ ἰδίᾳ πολεμοῦντες, ἀλλ' ὑπέρ κοινῆς ἐλευ-
θερίας προκινδυνεύοντες. Ὡστε, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἄν αἰ-
σχυνθῆιην εἰπῶν στέφανον τῆς πατρίδος εἶναι τὰς ἐκείνων
ψυχάς.

§ 51. Καί δι' ἃ οὐκ ἀλόγως ἐπετήδευον· ἐπίστασθε, ὦ
Ἄθηναῖοι, μόνοι τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τι-
μᾶν· εὐρήσετε δέ παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις έν ταῖς ἀγοραῖς
ἀθλητάς ἀνακειμένους, παρ' ὑμῖν δέ στρατηγούς ἀγαθοὺς
καί τοὺς τόν τύραννον ἀποκτείναντας. Καί τοιούτους μὲν
ἄνδρας οὐδ' ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος ὀλίγους εὐρεῖν ῥά-
διον, τοὺς δέ τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας νενικηκότας εὐπε-
τῶς πολλαχόθεν ἔστι γεγονότας ἰδεῖν. Ὡσπερ τοίνυν τοῖς
εὐεργέταις μεγίστας τιμὰς ἀπονέμετε, οὕτω δίκαιον καί
τοὺς τήν πατρίδα καταισχύνοντας καί προδιδόντας ταῖς
ἑσχάταις τιμωρίαις κολάζειν.

§ 75—76. Καίτοι ὑμεῖς τίνα τρόπον νενομίκατε περὶ
τούτων, καί πῶς ἔχετε ταῖς διανοαῖς, θεωρήσατε. Ἄξιον
γάρ ὅμως καίπερ πρὸς εἰδότας διελθεῖν· ἐγκώμιον γάρ νῆ
τήν Ἄθηναν εἰσι τῆς πόλεως οἱ παλαιοὶ νόμοι καί τὰ ἔθη
τῶν ἐξ ἀρχῆς ταῦτα κατασκευσάντων, οἷς ἄν προσέχητε,
τὰ δίκαια ποιήσετε καί πᾶσιν ἀνθρώποις σεμνοὶ καί ἄξιοι
τῆς πόλεως δόξετ' εἶναι. Ὑμῖν γάρ ἔστιν ὄρκος, ὃν ὁμνύ-
ουσι πάντες οἱ πολῖται, ἐπειδάν εἰς τὸ ληξιαρχικόν
γραμματεῖον ἐγγραφῶσι καί ἔφηβοι γένωνται, μήτε τὰ
ἱερὰ ὄπλα καταισχυνεῖν μήτε τήν τάξιν λείπειν, ἀμυνεῖν
δὲ τῇ πατρίδι καί ἀμείνω παραδώσειν. Ὅν εἰ μὲν ὁμώ-
μοκε Λεωκράτης, φανερῶς ἐπιώρκηκεν, καί οὐ μόνον ὑμᾶς
ἠδίκηκεν, ἀλλὰ καί εἰς τὸ θεῖον ἠσέβηκεν· εἰ δὲ μὴ ὁμώμο-

κεν, εὐθύς δηλός ἐστι παρασκευασάμενος οὐδὲν ποιήσῃν τῶν δεόντων, ἀνθ' ὧν δικαίως ἂν αὐτὸν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν θεῶν τιμωρήσασθε.

§ 77—78. Βούλομαι δὲ ὑμᾶς ἀκοῦσαι τοῦ ὄρκου. Λέγε, γραμματεῦ.

Ο Ρ Κ Ο Σ

Οὐ κατασχυνῶ ὄπλα τὰ ἱερά, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην ὅτῳ ἂν στοιχήσω· ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὀσίων καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν· τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάσσω παραδώσω, πλείω δὲ καὶ ἀρείω ὅσης ἂν παραδέξωμαι. Καὶ εὐηκοήσω τῶν ἀεὶ κρινόντων καὶ τοῖς θεσμοῖς τοῖς ἰδρυμένοις πείσομαι καὶ οὐστίνας ἂν ἄλλους τὸ πλῆθος ἰδρῦσηται ὁμοφρόνως· καὶ ἂν τις ἀναιρήῃ τοὺς θεσμοὺς ἢ μὴ πειθηται οὐκ ἐπιτρέψω, ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν. Καὶ ἱερά τὰ πάτρια τιμήσω. Ἱστορες τούτων Ἄγλαυρος, Ἐνυάλιος, Ζεὺς, Αὐξώ, Θαλλώ, Ἑγεμόνη.

Καλός γε, ὦ ἄνδρες, καὶ ὅσιος ὁ ὄρκος. Παρὰ τοῦτον τοίνυν ἅπαντα πεποίηκε Λεωκράτης. Καίτοι πῶς ἂν ἄνθρωπος γένοιτο ἀνοσιώτερος ἢ μᾶλλον προδότης τῆς πατρίδος; τίνα δ' ἂν τρόπον ὄπλα κατασχύνει τις μᾶλλον, ἢ εἰ λαβεῖν μὴ θέλοι καὶ τοὺς πολεμίους ἀμύνασθαι; πῶς δ' οὐ καὶ τὸν παραστάτην καὶ τὴν τάξιν λείλοιπεν ὁ μηδὲ τάξει τὸ σῶμα παρασχών; ποῦ δ' ὑπὲρ ὀσίων καὶ ἱερῶν ἤμυεν ἂν ὁ μηδένα κίνδυνον ὑπομείνας; τίνη δ' ἂν τὴν πατρίδα παρέδωκε μείζονα προδοσίᾳ; τὸ γὰρ τούτου μέρος ἐκλειμμένη τοῖς πολεμίοις ὑποχείριός ἐστιν. Εἶτα τοῦτον οὐκ ἀποκτενεῖτε τὸν ἀπάσαις ταῖς ἀδικίαις ἔνοχον ὄντα; τίνας οὖν τιμωρήσεσθε; τοὺς ἔν τι τούτων ἡμαρτηκότας; ῥάδιον ἔσται παρ' ὑμῖν ἄρα μεγάλα ἀδικεῖν, εἰ φανεῖσθε ἐπὶ τοῖς μικροῖς μᾶλλον ὀργιζόμενοι.

§ 79—80. Καὶ μήν, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦθ' ὑμᾶς δεῖ μαθεῖν, ὅτι τὸ συνέχον τὴν δημοκρατίαν ὄρκος ἐστί. Τρία

γάρ ἐστιν, ἐξ ὧν ἡ πολιτεία συνέστηκεν, ὁ ἄρχων, ὁ δικαστής, ὁ ἰδιώτης. Τούτων τοίνυν ἕκαστος ταύτην πίστιν δίδωσιν, εἰκότως· τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους πολλοὶ ἤδη ἐξαπατήσαντες καὶ διαλαθόντες οὐ μόνον τῶν παρόντων κινδύνων ἀπελύθησαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἀθῶοι τῶν ἀδικημάτων τούτων εἰσὶ· τοὺς δὲ θεοὺς οὐτ' ἂν ἐπιорκήσας τις λάθοι οὐτ' ἂν ἐκφύγοι τὴν ἀπ' αὐτῶν τιμωρίαν, ἀλλ' εἰ μὴ αὐτός, οἱ παῖδες γε καὶ τὸ γένος ἅπαν τὸ τοῦ ἐπιорκήσαντος μεγάλοις ἀτυχήμασι περιπίπτει. Διόπερ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ταύτην πίστιν ἔδοσαν αὐτοῖς ἐν Πλαταιαῖς πάντες οἱ Ἕλληνες, ὅτε ἔμελλον παραταξάμενοι μάχεσθαι πρὸς τὴν Ξέρξου δύναμιν, οὐ παρ' αὐτῶν εὐρόντες, ἀλλὰ μιμησάμενοι τὸν παρ' ὑμῖν εἰθισμένον ὄρκον, ὃν ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι· καὶ γὰρ παλαιῶν ὄντων τῶν τότε πεπραγμένων ὁμοῦς ἀτεχνῶς ἔστιν ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἰδεῖν τὴν ἐκείνων ἀρετὴν. Καί μοι ἀναγίγνωσκε αὐτόν.

Ο Ρ Κ Ο Σ

§ 81. Οὐ ποιήσομαι περὶ πλείονος τὸ ζῆν τῆς ἐλευθερίας, οὐδ' ἐγκαταλείψω τοὺς ἡγεμόνας οὔτε ζῶντας οὔτε ἀποθανόντας, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τελευτήσαντας τῶν συμμάχων ἅπαντας θάψω. Καὶ κρατήσας τῷ πολέμῳ τοὺς βαρβάρους τῶν μὲν μαχεσαμένων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πόλεων οὐδεμίαν ἀνάστατον ποιήσω, τὰς δὲ τὰ τοῦ βαρβάρου προελομένας ἀπάσας δεκατεύσω· καὶ τῶν ἱερῶν τῶν ἐμπροσθέντων καὶ καταβληθέντων ὑπὸ τῶν βαρβάρων οὐδὲν ἀνοικοδομήσω παντάπασιν, ἀλλ' ὑπόμνημα τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἐάσω καταλείπεσθαι τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας.

§ 82. Οὕτω τοίνυν, ὧ ἄνδρες, σφόδρα ἐνέμειναν ἐν τούτῳ πάντες, ὥστε καὶ τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὐνοίαν μεθ' ἑαυτῶν ἔσχον βοηθόν, καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἀνδρῶν ἀγαθῶν γενομένων πρὸς τὸν κίνδυνον μάλιστα ἡ πόλις ὑμῶν εὐδοκίμησεν. Ὁ καὶ πάντων ἂν εἴη δεινότατον, τοὺς

μὲν προγόνους ὑμῶν ἀποθνήσκειν τολμᾶν ὥστε μὴ τὴν πόλιν ἀδοξεῖν, ὑμᾶς δὲ μὴ κολάζειν τοὺς καταισχύναντας αὐτήν, ἀλλὰ περιορᾶν τὴν κοινήν καὶ μετὰ πολλῶν πόνων συνειλεγμένην εὐκλεῖαν, ταύτην διὰ τὴν τῶν τοιούτων ἀνδρῶν πονηρίαν καταλυομένην.

§ 83—84. Καίτοι, ὦ ἄνδρες, μόνοις ὑμῖν τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἔστιν οὐδὲν τούτων περιδεῖν. Βούλομαι δὲ μικρὰ τῶν παλαιῶν ὑμῖν διελθεῖν, οἷς παραδείγμασι χρώμενοι καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων βέλτιον βουλευσθε. Τοῦτο γὰρ ἔχει μέγιστον ἢ πόλις ἡμῶν ἀγαθόν, ὅτι τῶν καλῶν ἔργων παράδειγμα τοῖς Ἑλλησι γέγονεν ὅσον γὰρ τῷ χρόνῳ πασῶν ἐστὶν ἀρχαιοτάτη, τοσοῦτον οἱ πρόγονοι ἡμῶν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀρετῇ διενηνόχασιν. Ἐπὶ Κόδρου γὰρ βασιλεύοντος Πελοποννησίοις γενομένης ἀφορίας κατὰ τὴν χώραν αὐτῶν ἔδοξε στρατεύειν ἐπὶ τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ ἡμῶν τοὺς προγόνους ἐξαναστήσαντας κατανείμασθαι τὴν χώραν. Καὶ πρῶτον μὲν εἰς Δελφοὺς ἀποστείλαντες τὸν θεὸν ἐπηρώτων, εἰ λήψονται τὰς Ἀθήνας; ἀνελόντος δὲ τοῦ θεοῦ αὐτοῖς, ὅτι τὴν πόλιν αἰρήσουσιν, ἂν μὴ τὸν βασιλέα τῶν Ἀθηναίων Κόδρον ἀποκτείνωσιν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας.

§ 85—87. Κλεόμαντις δὲ τῶν Δελφῶν τις πυθόμενος τὸ χρηστήριον δι' ἀπορρήτων ἐξήγγειλε τοῖς Ἀθηναίοις· οὕτως οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ὡς ἔοικε, καὶ τοὺς ἔξωθεν ἀνθρώπους εὐνοὺς ἔχοντες διετέλουν. Ἐμβαλόντων δὲ τῶν Πελοποννησίων εἰς τὴν Ἀττικὴν τί ποιοῦσιν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ἄνδρες δικασταί; οὐ καταλιπόντες τὴν χώραν, ὥσπερ Λεωκράτης, ᾤχοντο, οὐδ' ἔκδοτον τὴν θρεψαμένην καὶ τὰ ἱερά τοῖς πολεμίοις παρέδωσαν, ἀλλ' ὀλίγοι ὄντες κατακλεισθέντες ἐπολιορροῦντο καὶ διεκαρτέρουν εἰς τὴν πατρίδα. Καὶ οὕτως ἦσαν, ὦ ἄνδρες, γενναῖοι οἱ τότε βασιλεύοντες, ὥστε προηροῦντο ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀρχομένων σωτηρίας μᾶλλον ἢ ζῶντες ἐτέραν μεταλλάξαι τὴν χώραν. Φασὶ γοῦν τὸν Κόδρον παραγγείλαντα τοῖς Ἀθηναίοις προσέχειν, ὅταν τελευτήσῃ τὸν βίον, λαβόντα πτωχικὴν στολὴν, ὅπως ἂν ἀπατήσῃ τοὺς πολεμί-

ους, κατὰ τὰς πύλας ὑποδύντα φρύγανα συλλέγειν πρὸ τῆς πόλεως· προσελθόντων δ' αὐτῷ δυοῖν ἀνδρῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν πυνθανομένων τὸν ἕτερον αὐτῶν ἀποκτείνει τῷ δρεπᾶνῳ προσπεσόντα· τὸν δὲ περιλεειμμένον, παροξυνθέντα τῷ Κόδρῳ καὶ νομίσαντα πτωχὸν εἶναι, σπασάμενον τὸ ξίφος ἀποκτείνει τὸν Κόδρον. Τούτων δὲ γενεσμένων οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κήρυκα πέμψαντες ἤξιουν δοῦναι τὸν βασιλέα θάψαι, λέγοντες αὐτοῖς ὅτι σασαν τὴν ἐλπίσειαν· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι τοῦτον μὲν ἀπέδωσαν, γνόντες δέ, ὡς οὐκέτι δυνατὸν αὐτοῖς τὴν χώραν κατασχεῖν, ἀπεχώρησαν. Τῷ δὲ Κλεομάντι τῷ Δελφῷ ἡ πόλις αὐτῷ τε καὶ ἐγγόνιοις ἐν Πρυτανείῳ ἀίδιον σίτησιν ἔδωσαν.

§ 88—89. Ὅρατε· ὁμοίως ἐφίλουν τὴν πατρίδα Λεωκράτει οἱ τότε βασιλεύοντες, οἱ γὰρ προηροῦντο τοὺς πολεμίους ἐξαπατῶντες ἀποθνήσκειν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τὴν ἴδιαν ψυχὴν ἀντὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀντικαταλλάττεσθαι. Τοιγαροῦν μονώτατοι ἐπάνωμοι τῆς χώρας εἰσίν, ἰσοθέων τιμῶν τετυχηκότες, εἰκότως· ὑπὲρ ἧς γὰρ οὕτω σφόδρα ἐσπούδαζον, δικαίως ταύτην καὶ τεθνεώτες ἐκληρονόμουν. Ἀλλὰ Λεωκράτης οὔτε ζῶν οὔτε τεθνεῶς δικαίως ἂν αὐτῆς μετᾶσχοι, μονώτατος δ' ἂν προσηκόντως ἐξορισθεῖ τῆς χώρας, ἣν ἐγκαταλιπὼν τοῖς πολεμίοις ὄχετο· οὐδὲ γὰρ καλὸν τὴν αὐτὴν καλύπτειν τοὺς τῇ ἀρετῇ διαφέροντας καὶ τὸν κάκιστον πάντων ἀνθρώπων.

§ 94. Ἐγὼμαί δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, τὴν τῶν θεῶν ἐπιμέλειαν πάσας μὲν τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις ἐπισκοπεῖν, μάλιστα δὲ τὴν περὶ τοὺς γονέας καὶ τοὺς τετελευτηκότας καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὐσέβειαν, εἰκότως· παρ' ὧν γὰρ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζῆν εἰλήψαμεν καὶ πλεῖστα ἀγαθὰ πεπόνθαμεν, εἰς τούτους μὴ ὅτι ἁμαρτεῖν, ἀλλ' ὅτι μὴ εὐεργετοῦντας τὸν αὐτῶν βίον καταναλῶσαι μέγιστον ἀσέβημά ἐστι.

§ 95—96. Λέγεται γοῦν ἐν Σικελίᾳ—εἰ γὰρ καὶ μυθωδέστερόν ἐστιν, ἀλλ' ἀρμόσει καὶ ὑμῖν ἅπασιν τοῖς νεωτέροις ἀκοῦσαι—ἐκ τῆς Αἴτνης ρύακα πυρὸς γενέσθαι· τοῦτον

δὲ ρεῖν φασιν ἐπὶ τὴν ἄλλην χώραν καὶ δὴ καὶ πρὸς πόλιν τινὰ τῶν ἐκεῖ κατοικουμένων. Τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ὀρμησαι πρὸς φυγὴν τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ζητοῦντας, ἓνα δὲ τινα τῶν νεωτέρων, ὀρῶντα τὸν πατέρα πρεσβύτερον ὄντα καὶ οὐχὶ δυνάμενον ἀποχωρεῖν, ἀλλὰ ἐγκαταλαμβανόμενον, ἀράμενον φέρειν. Φορτίου δ', οἶμαι, προσγενομένου καὶ αὐτὸς ἐγκατελήφθη. "Ὅθεν δὴ καὶ ἄξιον θεωρῆσαι τὸ θεῖον, ὅτι τοῖς ἀνδράσι τοῖς ἀγαθοῖς εὐμενῶς ἔχει· λέγεται γὰρ κύκλῳ τὸν τόπον ἐκεῖνον περιρρεῦσαι τὸ πῦρ καὶ σωθῆναι τούτους μόνους, ἀφ' ὧν καὶ τὸ χωρίον ἔτι καὶ νῦν προσαγορεύεσθαι τῶν Εὐσεβῶν χωρὸν· τοὺς δὲ ταχεῖαν τὴν ἀποχώρησιν ποιησαμένους καὶ τοὺς ἑαυτῶν γονέας ἅπαντας ἐγκαταλιπόντας ἀπολέσθαι.

§ 97—99. "Ὡστε καὶ ὑμᾶς δεῖ τὴν παρὰ θεῶν ἔχοντας μαρτυρίαν ὁμογνωμόνως τοῦτον κολάζειν τὸν ἅπασι τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασιν ἔνοχον ὄντα κατὰ τὸ ἑαυτοῦ μέρος· τοὺς μὲν γὰρ θεοὺς τὰς πατρίους τιμὰς ἀπεστέρηκε, τοὺς δὲ γονέας τοῖς πολεμίοις ἐγκατέλιπε, τοὺς δὲ τετελευτηκότας τῶν νομίμων οὐκ εἶασε τυχεῖν. Καίτοι σκέψασθε, ὦ ἄνδρες· οὐ γὰρ ἀποστήσομαι τῶν παλαιῶν· ἐφ' οἷς γὰρ ἐκεῖνοι ποιοῦντες ἐφιλοτιμοῦντο, ταῦτα δικαίως ἂν ὑμεῖς ἀκούσαντες ἀποδέχοισθε. Φασὶ γὰρ Εὐμολπον τὸν Ποσειδῶνος καὶ Χιόνης μετὰ Θρακῶν ἐλθεῖν τῆς χώρας ταύτης ἀμφισβητοῦντα, τυχεῖν δὲ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους βασιλεύοντα Ἐρεχθέα, γυναῖκα ἔχοντα Πραξιθέαν τὴν Κηφισοῦ θυγατέρα. Μεγάλου δὲ στρατοπέδου μέλλοντος αὐτοῖς εἰσβάλλειν εἰς τὴν χώραν, εἰς Δελφοὺς ἰὼν ἠρώτα τὸν θεόν, τί ποιῶν ἂν νίκην λάβοι παρὰ τῶν πολεμίων. Χρήσαντος δ' αὐτῷ τοῦ θεοῦ, τὴν θυγατέρα εἰ θύσειε πρὸ τοῦ συμβαλεῖν τῷ στρατοπέδῳ, κρατήσῃ τῶν πολεμίων, ὁ δὲ τῷ θεῷ πειθόμενος τοῦτ' ἔπραξε καὶ τοὺς ἐπιστρατευομένους ἐκ τῆς χώρας ἐξέβαλε.

§ 102—103. Βούλομαι δ' ὑμῖν καὶ τῶν Ὀμήρου παρασχέσθαι ἐπῶν. Οὕτω γὰρ ὑπέλαβον ὑμῶν οἱ πατέρες σπουδαῖον εἶναι ποιητὴν, ὥστε νόμον ἔθεντο καθ' ἐκάστην πεντετηρίδα τῶν Παναθηναίων μόνου τῶν ἄλλων

ποιητῶν ῥαψωδεῖσθαι τὰ ἔπη, ἐπίδειξιν ποιούμενοι πρὸς τοὺς Ἑλληνας, ὅτι τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων προηροῦντο, εἰκότως· οἱ μὲν γὰρ νόμοι διὰ τὴν συντομίαν οὐ διδάσκουσιν, ἀλλ' ἐπιτάττουσιν, ἅ δεῖ ποιεῖν, οἱ δὲ ποιηταὶ μιμούμενοι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων ἐκλεξάμενοι, μετὰ λόγου καὶ ἀποδείξεως τοὺς ἀνθρώπους συμπεΐθουσιν. Ἐκτῶρ γὰρ τοῖς Τρωσὶ παρακελευόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος τάδε εἶρηκεν·

ἀλλὰ μάχεσθ' ἐπὶ νηυσὶ διαμπερές. Ὅς δέ κεν ὑμέων βλήμενος ἢ τυπεῖς θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπη, τεθνάτω. Οὐ οἱ ἀεικὲς ἀμυνομένῳ περὶ πάτρης τεθνάμεν· ἀλλ' ἄλοχός τε σὴ καὶ νήπια τέκνα, καὶ κλῆρος καὶ οἶκος ἀκήρατος, εἴ κεν Ἀχαιοὶ οἴχωνται σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαίαν.

§ 104. Τούτων τῶν ἐπῶν ἀκούοντες, ὧ ἄνδρες, οἱ πρόγονοι ὑμῶν καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ζηλοῦντες οὕτως ἔσχον πρὸς ἀρετὴν, ὥστε οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς αὐτῶν πατρίδος, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος ὡς κοινῆς ἠθέλον ἀποθνήσκειν. Οἱ γοῦν ἐν Μαραθῶνι παραταξάμενοι τοῖς βαρβάροις τὸν ἐξ ἀπάσης τῆς Ἀσίας στόλον ἐκράτησαν, τοῖς ἰδίοις κινδύνοις κοινήν ἄδειαν ἅπασι τοῖς Ἑλλησὶ κτώμενοι, οὐκ ἐπὶ τῇ δόξῃ μέγα φρονοῦντες, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ταύτης ἄξια πράττειν, τῶν μὲν Ἑλλήνων προστάτας, τῶν δὲ βαρβάρων δεσπότης ἑαυτοὺς καθιστάντες· οὐ γὰρ λόγῳ τὴν ἀρετὴν ἐπετήδευον, ἀλλ' ἔργῳ πᾶσιν ἐπεδείκνυντο.

§ 105—107. Τοιγαροῦν οὕτως ἦσαν ἄνδρες σπουδαῖοι καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ οἱ τότε τὴν πόλιν οἰκοῦντες, ὥστε τοῖς ἀνδρειοτάτοις Λακεδαιμονίοις ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις πολεμοῦσι πρὸς Μεσσηνίους ἀνεῖλεν ὁ θεὸς παρ' ἡμῶν ἡγεμόνα λαβεῖν καὶ νικήσειν τοὺς ἐναντίους. Καίτοι εἰ τῶν ἀφ' Ἡρακλέους γεγεννημένων, οἱ αἰεὶ βασιλεύουσιν ἐν Σπάρτῃ, τοὺς παρ' ἡμῶν ἡγεμόνας ἀμείνους ὁ θεὸς ἔκρινε, πῶς οὐκ ἀνυπέρβλητον χρὴ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν νομίζειν ; Τίς γὰρ οὐκ οἶδε τῶν Ἑλλήνων ὅτι Τυρταῖον στρατηγὸν ἔλαβον παρὰ τῆς πόλεως, μεθ' οὗ καὶ τῶν πολεμίων ἐκρά-

τησαν καὶ τὴν περὶ τοὺς νέους ἐπιμέλειαν συνετάξαντο, οὐ μόνον εἰς τὸν παρόντα κίνδυνον, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα βουλευσάμενοι καλῶς. Κατέλιπε γὰρ αὐτοῖς ἐλεγεῖα ποιήσας, ὧν ἀκούοντες παιδεύονται πρὸς ἀνδρείαν· καὶ περὶ τοὺς ἄλλους ποιητὰς οὐδένα λόγον ἔχοντες περὶ τοῦτον οὕτω σφόδρα ἐσπουδάκασιν, ὥστε νόμον ἔθεντο, ὅταν ἐν τοῖς ὅπλοις ἐξεστρατευμένοι ᾖσι, καλεῖν ἐπὶ τὴν τοῦ βασιλέως σκηπὴν ἀκουσομένους τῶν Τυρταίου ποιημάτων ἅπαντας, νομίζοντες οὕτως ἂν αὐτοὺς μάλιστα πρὸ τῆς πατρίδος ἐθέλειν ἀποθνήσκειν.

§ 108—109. Οὕτω τοίνυν εἶχον πρὸς ἀνδρείαν οἱ τούτων ἀκούοντες, ὥστε πρὸς τὴν πόλιν ἡμῶν περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητεῖν, εἰκότως· τὰ γὰρ κάλλιστα τῶν ἔργων ἀμφοτέροις ἦν κατειργασμένα. Οἱ μὲν γὰρ πρόγονοι τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν, οἱ πρῶτοι τῆς Ἀττικῆς ἐπέβησαν, καὶ καταφανῆ ἐποίησαν τὴν ἀνδρείαν τοῦ πλοῦτου καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγινομένην· Λακεδαιμόνιοι δ' ἐν Θερμοπύλαις παραταξάμενοι ταῖς μὲν τύχαις οὐχ ὁμοίαις ἐχρήσαντο, τῇ δ' ἀνδρεία πολὺ πάντων διήνεγκαν. Τοιγαροῦν ἐπὶ τοῖς ὀρίοις τοῦ βίου μαρτύρια ἔστιν ἰδεῖν τῆς ἀρετῆς αὐτῶν ἀναγεγραμμένα ἀληθῆ πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας, ἐκείνοις μὲν·

ὦ ξεῖν', ἄγγειλον Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε
κείμεθα τοῖς κείνων πειθόμενοι νομίμοις,

τοῖς δὲ ὑμετέροις προγόνοις·

Ἕλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι
χρυσόφορων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν.

Ταῦτα, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ μνημονεύεσθαι καλὰ καὶ τοῖς πράξασιν ἔπαινος καὶ τῇ πόλει δόξα ἀείμνηστος.

§ 110. Ἄλλ' οὐχ ὁ Λεωκράτης πεποίηκεν, ἀλλ' ἐκὼν τὴν ἐξ ἅπαντος τοῦ αἰῶνος συνηθροισμένην τῇ πόλει δόξαν κατήσχυνεν. Ἐὰν μὲν οὖν ἀποκτείνητε αὐτόν, δόξετε πᾶσι τοῖς Ἕλλησι καὶ ὑμεῖς τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων μισεῖν· εἰ δὲ μή, καὶ τοὺς προγόνους τῆς παλαιᾶς δόξης ἀποστερήσετε καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας μεγάλα βλάψετε. Οἱ γὰρ

ἐκείνους μὴ θαυμάζοντες τοῦτον πειράσσονται μιμεῖσθαι, νομίζοντες ἐκεῖνα μὲν παρὰ τοῖς πολεμίοις εὐδοκιμεῖν, παρὰ δ' ὑμῖν ἀναίδειαν καὶ προδοσίαν καὶ δειλίαν κεκρίσθαι κάλλιστον.

§ 120—121. Λαβὲ δ' αὐτοῖς καὶ τὸ ἕτερον ψήφισμα περὶ τῶν εἰς Δεκέλειαν μεταστάντων, ὅτε ὁ δῆμος ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐπολιορκεῖτο, ὅπως εἰδῶσιν, ὅτι περὶ τῶν προδοτῶν οἱ πρόγονοι ὁμοίας καὶ ἀκολούθους ἀλλήλαις τὰς τιμωρίας ἐποιοῦντο. Ἀναγίγνωσκε, γραμματεῦ.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, καὶ τούτου τοῦ ψηφίσματος, ὅτι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ μεταστάντων εἰς Δεκέλειαν κατέγνωσαν, καὶ ἐψηφίσαντο, ἐάν τις αὐτῶν ἐπανίων ἀλίσκηται, ἀπαγαγεῖν Ἀθηναίων τὸν βουλόμενον πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, παραλαβόντας δὲ παραδοῦναι τῷ ἐπὶ τοῦ ὀρύγματος. Ἐπειτα ἐκεῖνοι μὲν τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ μεταστάντας οὕτως ἐκόλαζον, ὑμεῖς δὲ τὸν ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας ἐν τῷ πολέμῳ φυγόντα εἰς Ῥόδον καὶ προδόντα τὸν δῆμον οὐκ ἀποκτενεῖτε ; πῶς οὖν δόξετε ἀπόγονοι εἶναι ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ;

§ 122. Ἄξιον τοίνυν ἀκοῦσαι καὶ τοῦ περὶ τοῦ ἐν Σαλαμῖνι τελευτήσαντος γενομένου ψηφίσματος, ὃν ἡ βουλή, ὅτι λόγῳ μόνον ἐνεχείρει προδιδόναι τὴν πόλιν, περιελομένη τοὺς στεφάνους αὐτοχειρὶ ἀπέκτεινεν.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

§ 123. Τί οὖν, ὦ ἄνδρες ; ἄρα γε ὑμῖν δοκεῖ βουλομένοις μιμεῖσθαι τοὺς προγόνους πατριῶν εἶναι Λεωκράτην μὴ ἀποκτεῖναι ; ὁπότε γὰρ ἐκεῖνοι ἀνάστατον τὴν πόλιν οὔσαν τὸν λόγῳ μόνον προδιδόντα οὕτως ἀπέκτειναν, τί ὑμᾶς προσήκει τὸν ἔργῳ καὶ οὐ λόγῳ τὴν οἰκουμένην ἐκλιπόντα ποιῆσαι ; ἄρ' οὐχ ὑπερβαλέσθαι ἐκείνους τῇ τιμωρίᾳ ; καὶ ὅτ' ἐκεῖνοι τοὺς ἐπίχειρήσαντας τῆς παρὰ τοῦ δήμου σωτηρίας ἀποστερεῖν οὕτως ἐκόλασαν, τί ὑμᾶς προσήκει

τὸν αὐτοῦ τοῦ δήμου τὴν σωτηρίαν προδόντα ποιῆσαι ; καὶ ὅτε ὑπὲρ τῆς δόξης ἐκεῖνοι τοὺς αἰτίους οὕτως ἐτιμωροῦντο, τί ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος προσήκει ποιεῖν ;

§ 127. Ἐνθυμεῖσθε τοίνυν, ὦ ἄνδρες, τῆς προνοίας ταύτης καὶ τῶν ἔργων ἀξίως, καὶ μὴ ἐπιλανθάνεσθε ἐν τῇ ψήφῳ, οἷων ἀνδρῶν ἕκγονοί ἐστε, ἀλλὰ παρακελεύεσθε ὑμῖν αὐτοῖς, ὅπως ὅμοια ἐκείνοις καὶ ἀκόλουθα ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ ἐψηφισμένοι ἐκ τοῦ δικαστηρίου ἔξιτε. Ὑπομνήματα δ' ἔχετε καὶ παραδείγματα τῆς ἐκείνων τιμωρίας τὰ ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀδικούντων ψηφίσμασιν ὠρισμένα· διομωμόκατε δ' ἐν τῷ ψηφίσματι τῷ Δημοφάντου κτείνειν τὸν τὴν πατρίδα προδιδόντα καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ χειρὶ καὶ ψήφῳ. Μὴ γὰρ οἴεσθε τῶν μὲν οὐσιῶν, ἅς ἂν οἱ πρόγονοι καταλίπωσι, κληρονόμοι εἶναι, τῶν δὲ ὄρκων καὶ τῆς πίστεως, ἣν δόντες οἱ πατέρες ὑμῶν ὄμηρον τοῖς θεοῖς τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας τῆς πόλεως μετεῖχον, ταύτης δὲ μὴ κληρονομεῖν.

§ 128—129. Οὐ μόνον τοίνυν ἡ πόλις ὑμῶν οὕτως ἔσχε πρὸς τοὺς προδιδόντας, ἀλλὰ καὶ Λακεδαιμόνιοι. Καὶ μοι ἀχθεσθῆτε, ὦ ἄνδρες, εἰ πολλάκις μέμνημαι τῶν ἀνδρῶν τούτων· καλὸν γὰρ ἐστὶ πόλεως εὐνομουμένης περὶ τῶν δικαίων παραδείγματα λαμβάνειν· ἀσφαλέστερον γὰρ ἕκαστος ὑμῶν τὴν δικαίαν καὶ τὴν εὐορκὸν ψῆφον θήσεται. Πausανίαν γὰρ τὸν βασιλέα αὐτῶν προδιδόντα τῷ Πέρσῃ τὴν Ἑλλάδα λαβόντες, ἐπειδὴ ἔφθασε καταφυγῶν εἰς τὸ τῆς Χαλκιοῖκου ἱερόν, τὴν θύραν ἀποικοδομήσαντες καὶ τὴν ὄροφὴν ἀποσκευάσαντες καὶ κύκλῳ περιστρατοπεδεύσαντες οὐ πρότερον ἀπῆλθον, πρὶν ἢ τῷ λιμῷ ἀπέκτειναν, καὶ πᾶσιν ἐπίσημον ἐποίησαν τὴν τιμωρίαν, ὅτι οὐδ' αἱ παρὰ τῶν θεῶν ἐπικουρίαι τοῖς προδόταις βοηθοῦσιν, εἰκότως· οὐδὲν γὰρ πρότερον ἀδικοῦσιν ἢ περὶ τοὺς θεοὺς ἀσεβοῦσι, τῶν πατρίων νομίμων αὐτοὺς ἀποστεροῦντες. Μέγιστον δὲ τῶν ἐκεῖ γεγενημένων τεκμήριόν ἐστίν, ὃ μέλλω λέγειν· νόμον γὰρ ἔθεντο περὶ ἀπάντων τῶν μὴ θελόντων ὑπὲρ τῆς πατρίδος κινδυνεύειν διαρρήδην λέγοντα ἀποθνήκειν, εἰς αὐτὸ τοῦτο τὴν τιμωρίαν τάξαντες,

εις ὃ μάλιστα φοβούμενοι τυγχάνουσι, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν ὑπεύθυνον κινδύνῳ ἐποίησαν μετ' αἰσχύνης. Ἴνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι οὐ λόγον ἀναπόδεικτον εἴρηκα, ἀλλὰ μετ' ἀληθείας παραδείγματα, φέρε αὐτοῖς τὸν νόμον.

§ 130. Ἐνθυμεῖσθε δὴ ὡς καλὸς ὁ νόμος, ὧ ἄνδρες, καὶ σύμφωρος οὐ μόνον ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις. Ὁ γὰρ παρὰ τῶν πολιτῶν φόβος ἰσχυρὸς ὧν ἀναγκάσει τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους κινδύνους ὑπομένειν· τίς γὰρ ὄρων θανάτῳ ζημιούμενον τὸν προδότην ἐν τοῖς κινδύνοις ἐκλείπει τὴν πατρίδα; ἢ τίς παρὰ τὸ συμφέρον τῆς πόλεως φιλοψυχῆσει εἰδῶς ὑποκειμένην αὐτῷ ταύτην τιμωρίαν; οὐδεμίαν γὰρ ἄλλην δεῖ ζημίαν εἶναι τῆς δειλίας ἢ θάνατον· εἰδότες γὰρ, ὅτι δυοῖν κινδύνων ὑποκειμένοι ἀναγκαῖον ἔσται θατέρου μετασχεῖν, πολὺ μᾶλλον αἰρήσονται τὸν πρὸς τοὺς πολεμίους ἢ τὸν πρὸς τοὺς νόμους καὶ τοὺς πολίτας.

§ 136—137. Ἦγοῦμαι δ' ἔγωγε καὶ τὸν πατέρα αὐτῷ τὸν τετελευτηκότα, εἴ τις ἄρα ἔστιν αἴσθησις τοῖς ἐκεῖ περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, ἀπάντων ἂν χαλεπώτατον γενέσθαι δικαστὴν, οὗ τὴν χαλκῆν εἰκόνα ἔκδοτον κατέλιπε τοῖς πολεμίοις ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος ἱεροσυλῆσαι καὶ οἰκίσασθαι, καὶ ἦν ἐκεῖνος ἔστησε μνημεῖον τῆς αὐτοῦ μετριότητος, ταύτην αὐτὸς ἐπονείδιστον ἐποίησε· τοιοῦτου γὰρ υἱοῦ πατὴρ προσαγορεύεται. Διὸ καὶ πολλοὶ μοι προσεληλύθασιν, ὧ ἄνδρες, ἐρωτῶντες διὰ τί οὐκ ἐνέγραψα τοῦτο εἰς τὴν εἰσαγγελίαν, προδεδωκέναι τὴν εἰκόνα τὴν τοῦ πατρός, τὴν ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος ἀνακειμένην. Ἐγὼ δέ, ὧ ἄνδρες, οὐκ ἠγνόουν τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἄξιον ὄν τῆς μεγίστης τιμωρίας, ἀλλ' οὐχ ἠγούμην δεῖν περὶ προδοσίας τοῦτον κρίνων ὄνομα Διὸς Σωτῆρος ἐπιγράψαι πρὸς τὴν εἰσαγγελίαν.

§ 141—142. Ἐχρῆν μὲν οὖν, ὧ ἄνδρες, εἰ καὶ περὶ οὐδενὸς ἄλλου νόμιμόν ἐστι παῖδας καὶ γυναῖκας παρακαθισαμένους ἑαυτοῖς τοὺς δικαστὰς δικάζειν, ἀλλ' οὖν γε περὶ προδοσίας κρίνοντας οὕτως ὅσιον εἶναι τοῦτο πράττειν, ὅπως ὁπόσοι τοῦ κινδύνου μετεῖχον, ἐν ὀφθαλμοῖς

ὄντες καὶ ὀρώμενοι καὶ ἀναμιμνήσκοντες ὅτι τοῦ κοινοῦ παρὰ πᾶσιν ἐλέου οὐκ ἠξιώθησαν, πικροτέρας τὰς γνώσεις κατὰ τοῦ ἀδικοῦντος παρασκευάζωσιν. Ἐπειδὴ δ' οὐ νόμιμον οὐδ' εἰθισμένον ἐστίν, ἀλλ' ἀναγκαῖον ὑμᾶς ὑπὲρ ἐκείνων δικάζειν, τιμωρησάμενοι γοῦν Λεωκράτη καὶ ἀποκτείναντες αὐτόν, ἀπαγγείλατε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν παισὶ καὶ γυναιξίν ὅτι ὑποχείριον λαβόντες τὸν προδότην αὐτῶν ἐτιμωρήσασθε. Καὶ γὰρ δεινὸν καὶ σχέτλιον, ὅταν νομίζῃ δεῖν Λεωκράτης ἴσον ἔχειν ὁ φυγῶν ἐν τῇ τῶν μεινάντων πόλει καὶ ὁ μὴ κινδυνεύσας ἐν τῇ τῶν παραταξαμένων καὶ ὁ μὴ διαφυλάξας ἐν τῇ τῶν σωσάντων· ἀλλ' ἤκει ἱερῶν, θυσιῶν, ἀγορᾶς, νόμων, πολιτείας μεθέξων, ὑπὲρ ὧν τοῦ μὴ καταλυθῆναι χίλιοι τῶν ὑμετέρων πολιτῶν ἐν Χαιρωνείᾳ ἐτελεύτησαν καὶ δημοσίᾳ αὐτοὺς ἡ πόλις ἔθαψαν· ὧν οὗτος οὐδὲ τὰ ἐλεγεία τὰ ἐπιγεγραμμένα τοῖς μνημείοις ἐπανιών εἰς τὴν πόλιν ἤδέσθη, ἀλλ' οὕτως ἀναιδῶς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν πενθησάντων τὰς ἐκείνων συμφορὰς ἠγεῖται δεῖν ἀναστρέφεσθαι.

§ 143. Καὶ αὐτίκα μάλ' ὑμᾶς ἀξιῶσαι ἀκούειν αὐτοῦ ἀπολογουμένου κατὰ τοὺς νόμους· ὑμεῖς δ' ἐρωτᾶτε αὐτὸν ποίους ; οὓς ἐγκαταλιπὼν ὥχετο ; καὶ ἑᾶσαι αὐτὸν οἰκεῖν ἐν τοῖς τείχεσι τῆς πατρίδος ; ποίους ; ἅ μόνος τῶν πολιτῶν οὐ συνδιεφύλαξε ; καὶ ἐπικαλέσεται τοὺς θεοὺς σώσοντας αὐτὸν ἐκ τῶν κινδύνων ; τίνας ; οὐχ ὧν τοὺς νεῶς καὶ τὰ ἔξῃ καὶ τὰ τεμένη προὔδωκε ; καὶ δεῆσεται καὶ ἱκετεύσει ἐλεῆσαι αὐτόν ; τίνων ; οὐχ' οἷς τὸν αὐτὸν ἔρανον εἰς τὴν σωτηρίαν εἰσενεγκεῖν οὐκ ἐτόλμησεν ; Ῥοδίους ἱκετεύτω· τὴν γὰρ ἀσφάλειαν ἐν τῇ ἐκείνων πόλει μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι ἐνόμισεν εἶναι.

§ 147—148. Ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες, ὑπὲρ ἀπάντων τῶν μεγίστων καὶ δεινοτάτων ἀδικημάτων μίαν ὑμᾶς ψήφον ἐν τῇ τήμερον ἡμέρᾳ φέρειν, οἷς ἅπασιν ἔνοχον ὄντα Λεωκράτην ἔστιν ἰδεῖν, προδοσίας μὲν, ὅτι τὴν πόλιν ἐγκαταλιπὼν τοῖς πολεμίοις ὑποχείριον ἐποίησε, δήμου δὲ καταλύσεως, ὅτι οὐχ ὑπέμεινε τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κίνδυνον, ἀσεβείας δ', ὅτι τοῦ τὰ τεμένη τέμνεσθαι καὶ

τοὺς νεῶς κατασκάπτεσθαι τὸ καθ' ἑαυτὸν γέγονεν ἄϊτιος, τοκέων δὲ κακώσεως τὰ μνήμεϊα αὐτῶν ἀφανίζων καὶ τῶν νομίμων ἀποστερῶν, λιποταξίου δὲ καὶ ἀστρατείας οὐ παρασχῶν τὸ σῶμα τάξει τοῖς στρατηγοῖς. Ἔπειτα τούτου τίς ἀποψηφιεῖται καὶ συγγνώμην ἕξει τῶν κατὰ προαίρεσιν ἀδικημάτων ; καὶ τοσοῦτόν ἐστιν ἀνόητος, ὥστε τοῦτον σώζων τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν προέσθαι τοῖς ἐγκαταλιπεῖν βουλομένοις, καὶ τοῦτον ἐλεήσας αὐτὸς ἀνελέητος ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀπολέσθαι προαιρήσεται, καὶ τῷ προδότῃ τῆς πατρίδος χάριν θέμενος ὑπεύθυνος εἶναι τῇ παρά τῶν θεῶν τιμωρίᾳ ;

§ 149—150. Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ τῇ πατρίδι βοηθῶν καὶ τοῖς ἱεροῖς καὶ τοῖς νόμοις ἀποδédωκα τὸν ἀγῶνα ὀρθῶς καὶ δικαίως, οὔτε τὸν ἄλλον τούτου βίον διαβαλὼν οὔτ' ἔξω τοῦ πράγματος οὐδὲν κατηγορήσας ὑμῶν δ' ἕκαστον χρή νομίζειν τὸν Λεωκράτους ἀποψηφιζόμενον θάνατον τῆς πατρίδος καὶ ἀνδραποδισμόν καταψηφίζεσθαι καὶ δυοῖν καδίσκοιν κειμένοι τὸν μὲν προδοσίας, τὸν δὲ σωτηρίας εἶναι, καὶ τὰς ψήφους φέρεσθαι τὰς μὲν ὑπὲρ ἀναστάσεως τῆς πατρίδος, τὰς δὲ ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ τῆς ἐν τῇ πόλει εὐδαιμονίας. Ἐὰν μὲν Λεωκράτην ἀπολύσῃτε, προδιδόναι τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰς ναυς ψηφιεῖσθε· ἐὰν δὲ τοῦτον ἀποκτείνῃτε, διαφυλάττειν καὶ σώζειν τὴν πατρίδα καὶ τὰς προσόδους καὶ τὴν εὐδαιμονίαν παρακελεύσεσθε. Νομίζοντες οὖν, ὧ Ἀθηναῖοι, ἴκετεύειν ὑμῶν τὴν χώραν καὶ τὰ δένδρα, δεῖσθαι τοὺς λιμένας, τὰ νεώρια καὶ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ἀξιοῦν δὲ καὶ τοὺς νεῶς καὶ τὰ ἱερὰ βοηθεῖν αὐτοῖς, παράδειγμα ποιήσατε Λεωκράτη, ἀναμνησθέντες τῶν κατηγορημένων, ὅτι οὐ πλέον ἰσχύει παρ' ὑμῖν ἔλεος οὐδὲ δάκρυα τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τοῦ δήμου σωτηρίας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ

§ 1—2

δικαίαν και εὐσεβῆ και ὑπὲρ ὑμῶν και ὑπὲρ τῶν θεῶν κατηγορούμενα εἰς τὸ ἀρχήν. Ἡ κατηγορία εἶναι *δικαία* ὡς σύμφωνος πρὸς τοὺς νόμους καὶ ἀμερόληπτος, μὴ ὑπαγορευθεῖσα δηλ. ἐξ ἐμπαθείας, *εὐσεβής*, διότι εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν θέλησιν τῶν θεῶν, τῶν ὁποίων ὁ ρήτωρ ἀμέσως κατωτέρω θὰ επικαλεσθῆ τὴν βοήθειαν πρὸς ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας, *ὑπὲρ τῆς πόλεως* δὲ καὶ *ὑπὲρ τῶν θεῶν*, διότι ἡ τιμωρία τῶν ἐνόχων καὶ ἡ σωτηρία τῶν μὴ ἀδικούντων ἀποβαίνει πάντοτε πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας καὶ τῆς θρησκείας.—*εὐχομαι γὰρ τῇ Ἀθηνᾶ*· οἱ Ἕλληνες ἔκαμνον ἀρχὴν παντὸς ἔργου ἀπὸ τῶν θεῶν εἴτε προσευχόμενοι εἴτε θυσιάζοντες εἰς αὐτοὺς καὶ επικαλούμενοι τὴν εὐμένειάν των. Οὕτω καὶ ὁ Λυκοῦργος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου του επικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας.—*εὐχομαι... ὑμῶν τῶν δικαστῶν*· ἡ περίοδος αὕτη περιέχει δύο κῶλα, τὰ ὁποῖα συνδεόμενα διὰ τοῦ *μὲν—δὲ* σύγκεινται ἐξ ὑποθετικοῦ λόγου καὶ ἔχουν κοινὴν ἀπόδοσιν τὸ *εὐχομαι*.—*τῇ Ἀθηνᾶ*· αὕτη ὀνομάζεται μόνη ἐκ τῶν θεῶν, διότι εἶναι πολιοῦχος.—*τοῖς κατὰ τὴν πόλιν*· ἐκάστη πόλις ἐκτὸς τῶν πανελληνίων θεῶν εἶχε καὶ ἰδίους θεοὺς καὶ ἥρωας, τοὺς καλουμένους *ἐγχωρίους ἢ ἐπιχωρίους*, οἱ ὁποῖοι ἐτιμῶντο ὡς προστάται αὐτῆς. Τοιοῦτοι ἦσαν καὶ οἱ δέκα ἐπώνυμοι ἥρωες τῆς Ἀττικῆς, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἔλαβον τὰ ὀνόματα αἱ δέκα φυλαί.—*τὴν χώραν*· δηλ. τὴν ὑπαίθρον Ἀττικὴν.—*τοῖς ἰδρυμένοις*—τῶν ὁποίων ὑπάρχουν ἰδρύ-

ματα, οἱ ὅποιοι λατρεύονται.—*εἰσαγγέλλω*—καταγγέλλω ἐνώπιον τῆς βουλῆς ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου.—*αὐτῶν*· δηλ. τῶν θεῶν· ἢ γενικῆ ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα *τοὺς νεῶς καὶ τὰ ἔδη* κ.λ.π.—*ἔδος*—ἄγαλμα.—*τέμενος*—τόπος ἀφιερωμένος εἰς θεόν, ἱερός τόπος.—*τὰς ἐν τοῖς νόμοις θυσίας*—τὰς ὑπὸ τῶν νόμων ὀριζομένας θυσίας· τὴν ἐποπτεῖαν τῶν θυσιῶν τούτων εἶχεν ὁ ἄρχων βασιλεύς, ἦτο δὲ ὑποχρεωμένος νὰ τελῇ ταύτας πᾶς πολίτης· ἀλλ' ὁ Λεωκράτης, ἀφοῦ ἔφυγεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, δὲν ἔξεπλήρωσε τὸ καθήκον τοῦτο καὶ ἐπομένως ἔδειξε μεγίστην ἀσέβειαν πρὸς τοὺς θεοὺς.—*δ'*· δηλ. *τὸ ποιῆσαι τοὺς θεοὺς ἔμὲ ἄξιον κατήγορον*.—*καὶ τῷ δήμῳ καὶ τῇ πόλει*· συνωνυμία.—*συμφέρει*· διότι, ἂν ὁ κατηγορούμενος ἀποδειχθῇ ἔνοχος καὶ καταδικασθῇ εἰς θάνατον, θ' ἀπαλλαγῇ ἡ πόλις ἀπὸ ἓνα ἐπικίνδυνον προδότην.—*ὡς...βουλευομένους*—ἔχοντες ὑπ' ὄψιν σας ὅτι πρόκειται νὰ ἐκδώσῃτε ἀπόφασιν.—*καὶ ἔχοντας*—*καὶ ὡς ἔχοντας*.—*ἔχω τινὰ ὑπὸ τῇ ψήφῳ*—ἔχω τινὰ ὑποχείριον τῆς ψήφου μου, ἔχω τὸ δικαίωμα ν' ἀποφασίσω περὶ τινος.—*τούτων*· δηλ. *πατέρων, παιδων* κ.λ.π.—*ἀπαράιτητος*—ἄκαμπτος, ἀμειλικτός.—*γενέσθαι*· τὸ ἀπαρέμφατον ἐξαεῖται ἐκ τοῦ *εὐχομαι*.—*ἀγών*—δικαστικὸς ἀγών, δίκη.—*εἰς ἀγῶνα καθίστημί τινα*—εἰσάγω τινὰ εἰς δίκην.—*σωθῆναι*· τὸ ἀπαρέμφατον ἐκ τοῦ *εὐχομαι*.

§ 3-4

κρίνοντες—οἱ καθιστῶντες εἰς κρίσιν, οἱ κατήγοροι.—*εἶναι τοὺς κρίνοντας τοὺς παρανομοῦντας*—νὰ ὑπάρχουν οἱ κατήγοροι τῶν παρανομοῦντων.—*παρὰ τοῖς πολλοῖς*—ὑπὸ τῶν πολλῶν.—*ὑπολαμβάνομαι*—ἐκλαμβάνομαι, θεωροῦμαι.—*περιέστηκεν*—ἔχει φθάσει, ἔχει κατανήσει.—*ἰδίᾳ*—ἰδιατέρως, προσωπικῶς. Ὁ κατήγορος κατεδικάζεται εἰς πρόστιμον χιλίων δραχμῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς μεγαλυτέραν ποινὴν, ἂν ἡ κατηγορία του δὲν συνεκέντρωσε τοῦλάχιστον τὸ ἐν πέμπτον τῶν δικαστῶν.—*ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀπεχθάνομαι*—γίνομαι μισητὸς χάριν τοῦ γενικοῦ καλοῦ. Ὁ κατήγορος ἐνταῦθα γίνεται μισητὸς εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους τοῦ κατηγορουμένου.—

φιλοπράγμων—ὁ ἀγαπῶν νὰ ἔχη πράγματα, φιλόδικος. Οἱ φιλόδικοι ἐθεωροῦντο πολλὰν ὡς συκοφάνται, διότι καὶ οὗτοι παρουσιάζοντο ὡς φροντίζοντες δῆθεν διὰ τὸ συμφέρον τῆς πόλεως.—**εὐδαιμονία**—εὐτυχία, ἐλευθερία.—**ἡ τῶν νόμων τάξις**—τὸ νόμους τετάχθαι—ἡ ὑπαρξίς νόμων.—**κρίσις**—κατηγορία· κατὰ σειράν ἡ κρίσις ἔπρεπε νὰ προηγηθῆ τῆς ψήφου τῶν δικαστῶν, ἀλλ' ἐτέθη εἰς τὸ τέλος πρὸς ἕξαρσιν, διότι καὶ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ κρίσεως.—**πέφυκε**—ἔχει προορισμόν.—**τοὺς ἐνόχους... καθεστῶτας**—τοὺς καθεστῶτας ἐνόχους.—**ἐπιτίμιον**—ποινή.—**ἀμφοτέρων τούτων**· δηλ. τοῦ νόμου καὶ τοῦ κατηγοροῦ.—**τοῦ παραδώσοντος**—τοῦ θέλοντος νὰ παραδίδη.

§ 5—6

ἐγὼ δέ· ἀντιτίθεται πρὸς τὰ ἀνωτέρω, τὰ ὅποια παρουσιάζονται ὡς γνώμη τῶν πολλῶν.—**εἰδώς**· μετοχὴ αἰτιολογική.—**τοῖς γεγραμμένοις**—τοῖς ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῆς κατηγορίας περιεχομένοις ἄρθροις· ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὴν § 147, ἧσαν δὲ **προδοσία, δῆμου κατάλυσις, ἀσέβεια, γονέων κάκωσις, λιποταξία καὶ ἀστρατεία**.—**φιλονικία**—ἀγάπη πρὸς τὰς ἔριδας.—**οὐδ' ἦντινοῦν**—οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην.—**προαιροῦμαι**—ἀναλαμβάνω.—**περιορῶ**—παραβλέπω, ἀφήνω.—**ἐμβάλλω εἰς τὴν ἀγορὰν**—εἰσέρχομαι ἐπιδεικτικῶς εἰς τὴν ἀγορὰν. Ἡ εἴσοδος εἰς τὴν ἀγορὰν ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς ἀτίμους, τοὺς φονεῖς, τοὺς λιποτάκτας κλπ.—**κοινὰ ἱερά**· δημόσιαι ἱεροτελεστῖαι τελούμεναι δαπάνη τῆς πόλεως.—**τῆς πατρίδος ὄνειδος**—**αἴτιον ὄνειδισθῆναι τὴν πατρίδα**.—**πολίτου γάρ...** ἡ σειρά τῶν λέξεων : **μὴ καθιστάναι, ἀλλὰ νομίζειν καὶ ἔχειν ἐστὶ (ἴδιον) πολίτου**.—**κοινὰ κρίσεις**—δίκαι δημόσιαι, δίκαι δι' ἀδικήματα ἀναφερόμενα εἰς τὸ δημόσιον.—**τὰ κοινὰ τῶν ἀδικημάτων**—τὰ πάντας βλάπτοντα ἀδικήματα.—**ἔχειν**· ἐνν. **αὐτῷ**—παρέχειν αὐτῷ.—**διαφορὰ**—ἔχθρα.

§ 7—10

τὴν ψήφον φέρω ὑπὲρ τινος—ἔκδιδω τὴν ἀπόφασίν μου περὶ τινος.—**γραφή**—ἔγγραφος καταγγελία.—**παρανόμων**

γραφῆ· ἕκαστος πολίτης εἶχε τὸ δικαίωμα ἐντὸς ἑνὸς ἔτους νὰ εἰσαγάγῃ εἰς δίκην τὸν εἰσηγητὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ψηφίσματος ἀντικειμένου εἰς τοὺς ἰσχύοντας νόμους. Ἡ τοιαύτη καταγγελία ἐλέγετο παρανόμων (ἐνν. ψηφισμάτων) γραφή.— **ἐπανορθῶ** = διορθῶνω.— **καθ' ὅσον... βλέπτειν τὴν πόλιν**· ἐπεξήγησις τοῦ **τοῦτο** = κατὰ τὴν ἔκτασιν δηλαδή, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ προταθὲν παράνομον ψήφισμα πρόκειται νὰ βλάψῃ τὴν πόλιν.— **ὁ νῦν ἐνεστικῶς ἄγων** = ἡ σήμερον διεξαγομένη δίκη.— **συνέχω** = συγκρατῶ, προστατεύω.— **οὐ μικρόν τι μέρος συνέχει τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων** = πρόκειται νὰ προστατεύσῃ τὴν πόλιν ὄχι ἀπὸ περιορισμένης τινὸς πλευρᾶς.— **κατὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος** = εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας, ἔσαεί.— **καταλείπω** = ἀφήνω ὀπίσω, κληροδοτῶ.— **οἱ ἐπιγινόμενοι** = οἱ μεταγενέστεροι.— **τὴν κρίσιν** = τὸν τρόπον τῆς κρίσεώς σας, τὴν ἀπόφασίν σας.— **ἐνδέχασθαι**· ἀπροσώπως = **δυνατὸν εἶναι**.— **ἐκλείπω τὴν πατρίδα** = ἐγκαταλείπω τὴν πατρίδα καὶ φεύγω.— **πατρῶα ἱερά** = τὰ ἱερά τῆς οἰκογενείας, οἱ ἐφέστιοι θεοί.— **θήκη** = τάφος.— **τίμημα** = ποινή.— **θάνατος**· ἐπεξήγησις εἰς τὸ **μέγιστον καὶ ἔσχατον τῶν τιμημάτων**.— **ἐπιτίμιον** = ποινή, τιμωρία.— **ἀναγκαῖον ἐπιτίμιον** = ὑποχρεωτικὴ ποινή ἀπορρέουσα ἐκ τῶν νόμων.— **καθέστηκε** = **ἔστί**.— **παρεῖσθαι** τοῦ ὁ. **παρίεμαι** = παραμελοῦμαι, παραβλέπομαι.— **ὑπὲρ** = περί.— **τῶν τοιούτων**· δηλ. ἀδικημάτων, ὅπως τὸ ἀδίκημα τοῦ Λεωκράτους.— **ραθυμία** = ἀμέλεια, ἔλλειψις προνοίας.— **τοιούτων**· ἐνν. ἀδίκημα.— **ἐπίδοξόν ἐστί τι** = θεωρεῖται πιθανόν τι.— **καὶ μάλιστα** ὁ **καὶ** ἐπιτακτικὸς = πολὺ μάλιστα.— **διορίζω** = ὀρίζω ἀκριβῶς.— **τούτῳ κανόνι χρωμένους** = ἔχοντες τοῦτον τὸν νόμον ὡς κανόνα (ὡς ὑπόδειγμα).— **ὄσα δὲ μὴ σφόδρα περιέληφεν** = ὡς πρὸς τὰ ἀδικήματα ὅμως τὰ ὁποῖα νόμος δὲν ἔχει αὐστηρῶς περιλάβει.— **κατεψηφισμένοι**· ἐνν. **αὐτοῦ** = διὰ τῆς κατ' αὐτοῦ καταδικαστικῆς ἀποφάσεώς σας.— **δωρεὰ** = τιμητικὸν δῶρον· ἐννοεῖ τὰς ἠθικὰς ἀμοιβάς.— **πρὸς ἐκάτερον δέ** ὁ **δὲ** = γάρ.— **τὴν μὲν**· δηλ. τὴν τιμωρίαν.— **τῆς δέ**· δηλ. τῆς δωρεᾶς.— **περὶ πλείονος ποιούμαι τι** = ἐκτιμῶ τι περισσότερον, θέτω τι εἰς ἀνωτέραν μοῖραν.

§ 14—15

καὶ τῶν ἄλλων ἰδιωτῶν· ἀντιδιαστέλλεται ὁ Λεωκράτης πρὸς τοὺς ἄλλους πολίτας.—*περὶ μὲν γὰρ ἀγνώτος ἀνθρώπου τοῖς Ἕλλησι*—εἰ μὲν γὰρ ἐψηφίζεσθε περὶ ἀγνώτος τοῖς Ἕλλησιν ἀνθρώπου.—*ἀγνώς*—ἄγνωστος.—*ἐν ὑμῖν αὐτοῖς ἔδοκεῖτ' ἂν καλῶς ἢ καὶ φαύλως ἐψηφίσθαι*—θὰ ἔμμενε μεταξὺ σας ἢ κρίσις περὶ τοῦ ἂν ἔχετε ἐκδώσει καλὴν ἢ καὶ κακὴν ἀπόφασιν—ἢ ὀρθὴ ἢ καὶ ἐσφαλμένη ἀπόφασίς σας θὰ ἐσχολιάζετο εἰς τὸν στενὸν κύκλον ὑμῶν τῶν Ἀθηναίων.—*παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἔσται λόγος*—ὑπὸ ὅλων τῶν Ἑλλήνων θὰ γίνῃ λόγος, ὅλοι οἱ Ἕλληνες θὰ συζητήσουν.—*ἐπιφανής*—περιβόητος, πασίγνωστος.—*διὰ τὸν ἔκπλου τὸν εἰς Ρόδον*· βλ. εἰσαγωγὴν.—*ἀπαγγελίαν ποιοῦμαι*—ἀναγγέλλω, φέρω εἰδήσεις.—*καθ' ὑμῶν*—πρὸς βλάβην σας.—*ἐπιδημῶ*—μένω εἰς τινα πόλιν.—*ἐργασία*· ἐνταῦθα—ἐμπόριον.—*οἷ'* ἀναφέρεται εἰς τὸ *οἰκουμένην*· κατὰ τὸ νοούμενον, δηλ. οἱ κάτοικοι τῆς οἰκουμένης—*τούτῳ*· ποιητικὸν αἴτιον.—*περὶ πολλοῦ ποιοῦμαί τι*—φροντίζω πολὺ περὶ τίνος.—*περὶ αὐτοῦ*—περὶ τοῦ περιφήμου αὐτοῦ (τοῦ Λεωκράτους).—*ᾧ πλεῖστον διαφέρετε...* *τούτου πλεῖστον ἀμελεῖν δόξαιτ' ἂν*· ἢ σειρὰ τῶν λέξεων: *τούτου πλεῖστον ἀμελεῖν δόξαιτ' ἂν*, ᾧ πλεῖστον διαφέρετε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, τῷ πρὸς τε τοὺς θεοὺς εὐσεβῶς (*ἔχειν*) καὶ πρὸς τοὺς γονέας ὁσίως (*ἔχειν*) καὶ πρὸς τὴν πατρίδα φιλοτίμως *ἔχειν*.—*ᾧ καθ' ὅ*.—*διαφέρω τινός*—ὑπερέχω τινός.—*ὁσίως ἔχω πρὸς τινα*—τηρῶ τὰς ὑποχρεώσεις μου πρὸς τινα τὰς ἐπιβαλλομένας ὑπὸ τοῦ θεοῦ δικαίου.—*φιλοτίμως ἔχω πρὸς τινα*—ἔχω τὴν φιλοδοξίαν νὰ προσφέρω τὰς ὑπηρεσίας μου πρὸς τινα.—*τῷ πρὸς τε τοὺς θεοὺς εὐσεβῶς ἔχειν*· οἱ Ἀθηναῖοι, ὅχι τόσον οἱ σύγχρονοι τοῦ Λυκούργου καὶ τοῦ Δημοσθένους, ὅσον οἱ πρόγονοι αὐτῶν, ἐφημιζοντο διὰ τὴν εὐσέβειαν πρὸς τοὺς θεοὺς, διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ διὰ τὴν φιλοπατρίαν των.

§ 16—17

δέομαι... περὶ αὐτῶν· προδιόρθωσις· διότι ὁ ῥήτωρ πρό-

κειται νὰ εἶπη δυσάρεστα πράγματα, ὑπενθυμίζοντα δεινὰς περιστάσεις τῆς πόλεως.—*τότε*: δηλ. μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π. Χ.).—*τοῖς αἰτίοις*—*τῷ αἰτίῳ*: δηλ. τῷ Λεωκράτει.—*καὶ δι' οὗς*: ἐννοεῖ τοὺς συνηγόρους τοῦ Λεωκράτους καὶ ἐν γένει τοὺς περὶ αὐτόν.—*περὶ αὐτῶν*: δηλ. τῶν μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην γεγονότων.—*γεγενημένης γάρ*: ὁ γὰρ διηγηματικός ἀπὸ ἐδῶ ἀρχίζει τὸ μέρος τοῦ λόγου τὸ ὁποῖον καλεῖται *διήγησις*.—*συνδραμόντων*—*ἐν σπουδῇ συνελθόντων*: χαρακτηρίζεται διὰ τούτων τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ἀθηναίων ὑπὲρ τῆς κινδυνευούσης πατρίδος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Λεωκράτην.—*ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὰ τεῖχη κατακομίζω*—μεταφέρω ἀπὸ τὴν ὑπαιθρον μέσα εἰς τὰ τεῖχη πρὸς ἀσφάλειαν.—*τάττω εἰς τὰς φυλακὰς*—τοποθετῶ πρὸς φρουρήσιν, ὀρίζω φρουράς.—*τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων*: γενικὴ διαιρετικὴ.—*τῶν ἄλλων τῶν οἰκούντων Ἀθήνησι*: δηλ. τῶν μετοίκων καὶ τῶν ξένων.—*καθ' ὅτι ἂν αὐτοῖς δοκῇ*: ἢ φράσις παρελήφθη κατὰ λέξιν ἐκ τοῦ ψηφίσματος—*δπως ἂν αὐτοῖς καλὸν φαίνεται*—*δσους ἂν ἠγήσωνται ἱκανοὺς εἶναι*—*δσους* νομίσουν ὅτι εἶναι ἀρκετοί.—*φροντίζω τινὸς*—σκέπτομαι περὶ τινος.—*χρήματα*—πράγματα.—*τὸν λέμβον*: παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ ὄνομα *λέμβος* ἦτο ἀρσενικόν.—*ἐπὶ τὸν λέμβον*—εἰς τὴν πρὸς τοῦτο ἀναμένουσαν λέμβον.—*Ἀκτῆ*: τοιουτοτρόπως ἔκαλεῖτο τὸ μέρος τῆς Πειραικῆς χερσονήσου τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ εἰσπλέοντος εἰς τὸν Πειραιᾶ.—*ἐξορμῶ*—εἶμαι ἀραγμένος ἔξω τοῦ ὄρμου καὶ περιμένω.—*περὶ δεῖλην ὄψιαν*—κατὰ τὸ βράδυ—βράδυ· ἢ δεῖλη διεκρίνεται εἰς δύο μέρη, τὴν *δεῖλην πρωῶαν* (εὐθὺς μετὰ μεσημβρίαν) καὶ τὴν *δεῖλην ὄψιαν* (πρὸς τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου).—*κατὰ μέσην τὴν Ἀκτὴν*—εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἀκτῆς.—*διὰ τῆς πυλίδος*: ἐννοεῖ γνωστὴν τινα μικρὰν πύλην τοῦ τείχους.—*τοὺς λιμένας ἐλεῶ*—αἰσθάνομαι λύπην διὰ τοὺς λιμένας.—*ἀνάγομαι*—ἐκπλέω.—*τὸ καθ' αὐτὸν μέρος*—ὅσον ἐξηροῦτο ἀπὸ αὐτόν.—*τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς τοῦ Σωτήρος καὶ τῆς Ἀθηναῖς τῆς σωτείρας*: τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς ἔκειτο ἐν Πειραιεῖ, τὸ δὲ τῆς Ἀθηναῖς ἐν τῷ δήμῳ Κορυδαλλέων ἀντικρὺ τῆς Σαλαμῖνος. Φαίνεται ὅτι τὰ ἱερὰ ταῦτα ἐτιμῶντο ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῆς οἰκογενείας τοῦ Λεωκράτους καὶ διὰ τοῦτο ἴσως μέλλει

νά ἐπικαλεσθῆ τὴν βοήθειαν αὐτῶν.—*ἀφορῶ*—βλέπω ἀπὸ μακρᾶν, ἀντικρῶζω.—*ἐφοβήθη*· παρατηρητέον ὅτι τὸ ῥῆμα συνδέεται πρὸς μετοχάς· *οὔτε ἐλεῶν... οὔτε αἰσχυρόμενος... οὔτε ἐφοβήθη*.—*φοβοῦμαι*=*εὐλαβοῦμαι*=αἰσθάνομαι δέος, ρῆγος.—*αὐτίκα*=εὐθὺς ἀμέσως, μετ' ὀλίγον· δηλ. κατὰ τὴν ἀπολογίαν του.—*σώσοντας*· μετοχὴ τελικὴ.

§ 18—19

κατάγομαι=καταπλέω, φθάνω εἰς τὸν λιμένα.—*ἀφικνοῦμαι*· ἐνταῦθα=ἀποβιβάζομαι.—*τῇ πατρίδι*· ἐκ τοῦ *εὐτυχίας*· δοτικὴ ἠθικὴ.—*εὐτυχίας εὐαγγελίζομαι*=φέρω εὐχάριστα νέα δι' εὐτυχῆ γεγονότα.—*τὸ ἄστυ τῆς πόλεως*=τὸ κατρωκημένον μέρος τῆς πόλεως, ἢ κυρίως πόλις τῶν Ἀθηνῶν.—*τὰ πλοῖα*=τὰ ἔμπορικὰ πλοῖα.—*τὰ πλοῖα κατάγω*=φέρω τὰ πλοῖα εἰς τὸν λιμένα.—*ναύκληρος*=ὁ ἰδιοκτῆτης πλοίου, ἐφοπλιστής.—*δεῦρο*=ἔδῳ, εἰς τὰς Ἀθήνας.—*αὐτοῦ*· δηλ. εἰς τὴν Ρόδον.—*τὸν σῖτον ἐξαιροῦμαι*=ἐκφορτώνω τὸν σῖτον.—*διὰ τοῦτον*=ἕξ αἰτίας τούτου· δηλ. τοῦ Λεωκράτους.—*καὶ ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω*=καὶ ὅτι ταῦτα, ἃ λέγω, ἀληθῆ ἐστίν.—*ἀναγνώσεται*· δηλ. ὁ γραμματεὺς τῆς πόλεως.—*ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ*· δηλ. ἐν Ἀθήναις.—*τῶν παραγενομένων εἰς Ρόδον*=τῶν παραγενομένων εἰς Ρόδον καὶ ἐν Ρόδῳ ὄντων.—*Φύρκιος*· Ἀθηναῖος τις ἀρχηγὸς ἐταιρείας ἐνοικιαστῶν τοῦ φόρου, ὁ ὁποῖος ἐκαλεῖτο *πεντηκοστή*. Ἡ πεντηκοστὴ ἦτο φόρος 2 ο)ο ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἐκ Πειραιῶς ἔμπορευμάτων.—*ἐν τῷ δήμῳ*=ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου.—*μεγάλα καταβεβλαφῶς εἶη*=εἶχε προξενήσει μεγάλας ζημίας.—*τὴν πεντηκοστήν*· ἐνν. μερίδα, δηλ. 2 ο)ο.—*μετέχων αὐτῆς*=ἂν καὶ ἦτο μέτοχος αὐτῆς· ὁ Λεωκράτης ἔβλαψε πολὺ τὴν ἐταιρείαν, μολονότι ἦτο μέτοχος εἰς αὐτήν.

§ 43—44

ἐν τοῖς τοιοῦτοις φόβοις=εἰς τοιαύτας φοβερὰς στιγμάς.—*φόβοις, κινδύνοις καὶ αἰσχύνη*· ἐννοεῖ τοὺς φόβους, τοὺς κινδύνους καὶ τὴν κατασχύνην, τὰ ὅποια εἶχε προκαλέσει εἰς τὰς

Ἰθίνας ἢ ἐν Χαιρωνείᾳ συμφορᾶ.—τὰ ὄπλα τίθεμαι ὑπὲρ τῆς πατρίδος=λαμβάνω τὰ ὄπλα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος.—τὸ σῶμα=τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, ἑαυτόν.—τάξαι=ἵνα τοῦ ἀναθέσουν στρατιωτικὴν ἔργον ὑπηρεσίαν.—ἀπολύω=ἀφιώνω.—*ῥήτωρ κληθεῖς*· μετὰ τὴν ἀπολογία τῶν οἱ κατηγορούμενοι ἐκάλουν ὡς συνηγόρους τῶν ῥήτορας. Ἡ μετοχὴ *κληθεῖς* ὑποθετικὴ.—*βοηθῶ τινι*· ἐνταῦθα=συνηγορῶ ὑπὲρ τινος, ἀναλαμβάνω τὴν ὑπεράσπισίν τινος.—*τολμῶ*=ἔχω τὸ ψυχικὸν σθένος.—*συμβάλλομαι*=παρέχω τὴν συμβολὴν μου, συνεισφέρω.—*οὐκ ἔστιν ἥτις ἡλικία οὐ*=δὲν ὑπάρχει καμία ἡλικία, πού νὰ μὴ=πᾶσα ἡλικία· διότι καὶ οἱ γέροντες ἀκόμη ἐπροϋθιμοποιήθησαν νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας τῶν εἰς τὴν κινδυνεύουσαν πατρίδα.—*ἡ χώρα*=τὰ χωράφια, οἱ ἀγροί.—*τὰ δένδρα συνεβάλλετο*· διὰ τὴν κατασκευὴν *χαράκων* ἢ *σταυρῶν* (=πασσάλων), τὰ δ' ἐκ τούτων ὀχυρώματα ἐλέγοντο *χαρακώματα* ἢ *σταυρώματα*.—*τὰς θήκας*· τοὺς λίθους δηλ. τῶν τάφων, τοὺς ὁποίους οἱ Ἀθηναῖοι μετεχειρίζοντο εἰς τὴν κατασκευὴν ἢ τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῶν τειχῶν.—*οἱ δὲ νεφὶ τὰ ὄπλα*· εἰς τοὺς ναοὺς ὑπῆρχον ὄπλα ἀπὸ τὰ πολεμικὰ λάφυρα, τὰ ὁποῖα ἀφιερῶντο εἰς αὐτοὺς.—*χαράκωσις*=ὀχύρωσις διὰ χαρακώματος (μὲ πισσάλους).—*ἐφ' ὧν*=ἐπ' οὐδενὸς ὅμως τούτων· ἐνν. τῶν ἔργων.

§ 43

ὧν=τούτων δέ· ἀναφέρεται τὸ *ὧν* εἰς ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα.—*ξυγγενεῖν*=νὰ βοηθήσῃ μαζί μὲ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἐκφορὰν τῶν νεκρῶν.—*μηδ' ἐπ' ἐκφορὰν ἐλθεῖν*=οὔτε νὰ παρακολουθήσῃ τὴν κηδεῖαν.—*ἄξιῶ*=θεωρῶ ἄξιον τοῦ ἑαυτοῦ μου, καταδέχομαι.—*ζημιῶσαι*· τὸ ἀπαρέμφατον ὑποκειμενον τοῦ *εἰκός ἐστι*.—*ὡς... ἀτάφων γεγεννημένων*=ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ἔχουν μείνει ἄταφοι.—*τὸ ἐπὶ τούτῳ μέρος*=ὅσον ἐξηριτάτο ἀπὸ αὐτόν.—*παρέρχομαι τι*=διέρχομαι πησίον τινός.—*ὀγδόῳ ἔτει*=μετὰ ὀκτῶ ἔτη.—*προσαγορεύω*=χαιρετίζω.

§ 46—48

περὶ ὧν=περὶ τούτων δέ· δηλ. τῶν ἀνδρῶν.—*μικρῶ*

πλείω—ὀλίγον περισσότερα.—*βούλομαι διελθεῖν*—θέλω νὰ εἶπω. Ἐπὶ ἐδῶ ὁ ρήτωρ κάμνει τὴν λεγομένην παρέκβασιν, ἣ ὁποία μολονότι φαίνεται ἄσχετος πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου συντελεῖ πολὺ εἰς τὴν ἐποικοδόμησιν αὐτῆς.—*ἀλλότριος*—ξένος, ἄσχετος.—*εὐλογία*—ἔπαινος, ἐγκώμιον.—*τὸν ἔλεγχον σαφῆ ποιοῦσι κατὰ τῶν τάναντία ἐπιτηδευόντων*—κάμνουν εὐκολον τὸν ἔλεγχον, κατ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι πράττουν τ' ἀντίθετα, εἶναι ἀμείλικτον κατηγορητήριον, κατ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δεικνύουν ἀντίθετον διαγωγὴν· δηλ. τῶν δειλῶν.—*καὶ δίκαιον*· ἔνν. *ἐστί*.—*τῶν κινδύνων*—τῶν πολεμικῶν κινδύνων.—*ψυχῆ*—ζωή.—*τὰς ψυχὰς τὰς αὐτῶν ἀνήλωσαν*—ἔθυσίασαν τὴν ζωὴν των.—*ἐκεῖνοι γάρ· ὁ γὰρ* ἐπεξηγηματικὸς τοῦ *μικρῷ πλείω διελθεῖν*.—*τοῖς πολεμίοις*· ἔννοεῖ τοὺς Μακεδόνας.—*ἀπαντῶ τινι*—ἔξερχομαι πρὸς συνάντησίν τινος, ἀντιμετωπίζω τινά.—*ἐπὶ τοῖς ὄρεισι τῆς Βοιωτίας*· πλησίον τῆς Χαίρωνείας.—*ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας*· περὶ τῶν κατὰ τῶν Μακεδόνων ἀγώνων ὁ Λυκοῦργος εἶχε τὴν αὐτὴν γνώμην μετὰ τοῦ Δημοσθένους.—*τὴν χώραν*· δηλ. τὴν Ἀττικὴν.—*προέμενοι*· τοῦ ὄ. *προΐεμαι*.—*τὴν χώραν προΐεμαι τοῖς ἐχθροῖς*—ἀφήνω τὴν χώραν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐχθρῶν.—*τῶν λιθίνων περιβόλων*· οὕτως ὀνομάζει τὰ τεῖχη.—*τὴν δὲ θρέψασαν*· ἔνν. χώραν.—*περιορῶ*—ταραβλέπω, ἀνέχομαι.—*πορθοῦμαι*—κυριεύομαι, λαφυραγοῦμαι.—*εἰκότως*—εὐλόγως, πολὺ ὀρθά.—*ποιητοὶ πατέρες*—θετοὶ πατέρες.—*ὁμοίως ἔχω πρὸς τινά*—ὁμοίως διάκειμαι πρὸς τινά.—*ταῖς εὐνοίαις*· δοτικὴ τοῦ κατὰ τι—ὡς πρὸς τὴν ἀγάπην.—*τὰς μὴ φύσει προσηκούσας*· ἔνν. *αὐτοῖς*—ἐκείνας αἱ ὁποῖαι δὲν συνδέονται πρὸς αὐτοὺς διὰ φυσικῆς συγγενείας. Ἡ χώρα τῆς Ἀττικῆς φύσει προσῆκε τοῖς Ἀθηναίοις, διότι ἦσαν αὐτόχθονες, οἱ δὲ ρήτορες, ὅταν ἐγκωμιάζουν τοὺς Ἀθηναίους, ὕμνουσιν πρὸ πάντων τὴν ἐκ τῆς πατρίδος εὐγένειαν.—*ἐπίκτητος*—πρόσκτητος, κατόπιν ἀποκτηθεῖς.—*καταδεέστερον διάκειμαι πρὸς τινά*—ἀγαπῶ τινά ὀλιγώτερον.—*ὥσπερ γάρ...διάκεινται*· τὸ νόημα: οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἠγάπων τὴν Ἀττικὴν ὡς φυσικὴν πατρίδα των, δὲν ἠνείχοντο νὰ ἀναμείνουν τοὺς Μακεδόνας εἰς αὐτήν, διότι κατ' ἀνάγκην θὰ ὑφίστατο καταστροφὴν ἐκ τῆς εἰσβο-

λῆς, ἀλλ' ἐπροτίμησαν ν' ἀντιμετωπίσουν τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὴν Βοιωτίαν, μετὰ τῆς ὁποίας συνεδέοντο δι' ἐπικτήτου δεσμοῦ, δηλ. διὰ τῆς συμμαχίας.—*τοιαύταις δὲ γνώμαις χρησάμενοι*— ἂν καὶ εἶχον δὲ τοιαύτας ἀντιλήψεις, ἂν καὶ ἐνεπνεόοντο ἀπὸ τοιαῦτα ἰδανικά.—*τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν*— ἐννοεῖ τοὺς ἀγωνισθέντας κατὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους ἐν Μαραθῶνι, Σαλαμίῃ κλπ.—*οὐχ ὁμοίως τῆς τύχης ἐκοινώνησαν*—δὲν ὑπῆρξαν ἔξ ἴσου εὐτυχεῖς.—*ἀρετῇ*— ἐνταῦθα—ἢ διὰ τὴν ἀνδρείαν τιμὴ καὶ δόξα.—*ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀμύνω*—ἀγωνίζομαι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας.

§ 49—30

τὰ ἄθλα τοῦ πολέμου—τὰ βραβεῖα, τὰ κέρδη τοῦ πολέμου.—*ἀρετῇ*; (βλ. ἀνωτέρω).—*οὐδ' οἶόν τ' ἐστίν*—οὐδ' ἔξεστιν.—*διάνοια*—ψυχὴ.—*πτήσσω τὸν φόβον τῶν ἐπιόντων*—κάμπτομαι πρὸ τοῦ φόβου τῶν ἐπερχομένων.—*καλῶς*—ἐνδόξως.—*οὐδέ... εἷς*—ἰσχυρότερον τοῦ *οὐδείς* ὅπως καὶ σήμερον: οὔτε ἓνας.—*φεύγοντες*—προσπαθοῦντες ν' ἀποφύγουν.—*ἐδήλωσε*—ἀμεταβάτως—ἐγένετο φανερά, κατεδείχθη.—*ἐδήλωσε δὲ ἢ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀρετῇ*—ἐνν. *ἐκ τοῦδε*—ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος.—*τῶν ἀπάντων*—ἐνν. Ἑλλήνων.—*τὸν βίον μεταλλάττω*—ἀποθνήσκω.—*τὰ τῆς Ἑλλάδος*—ἢ Ἑλλάς.—*εἰς δουλείαν μεταπίπτω*—ὑποδουλώνομαι.—*δθεν*—ἐκ τούτου δέ.—*ἰδίᾳ*—πρὸς ἰδίαν ὠφέλειαν.—*σιέφανος*—τιμῇ.

§ 51

δι' ἅ—διὰ ταῦτα· δηλ. τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν.—*ἐπιτηδεύω*—συστηματικῶς ἐργάζομαι, ἀγωνίζομαι.—*εὐρέσετε δέ*· ὁ δὲ—διὰ τοῦτο.—*παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις*—ἐνν. Ἑλλησιν.—*ἀθλητὰς*—ἀνδριάντας ἀθλητῶν.—*ἀνακειμένους* (παρακ. τοῦ *ἀνατίθεμαι*)—ἀνατεθειμένους, ἰδρυμένους.—*στρατηγὸς*—ἀνδριάντας στρατηγῶν ὅπως π. χ. τοῦ Κόνωνος καὶ τοῦ Τιμοθέου.—*τοὺς τὸν τύραννον ἀποκτείναντας*—ἐννοεῖ τὸν Ἀρμόδιον καὶ τὸν Ἀριστογείτονα, οἱ ὅποιοι ἐφόννευσαν τὸν τύραννον Ἴππαρχον. Τούτων ἀνδριάντες εἶχον στηθῆ εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν

Ἰθνηῶν.—*τοιούτους ἄνδρας*· δηλ. ἀγαθοὺς στρατηγούς καὶ τυραννοκτόνους.—*σεφανίτης ἀγών*—ὁ ἀγών εἰς τὸν ὁποῖον ὡς βραβεῖον ἐδίδεδο σέφανος (σελίνου, πίτυος, κοτίνου, δάφνης).—*εὐπειῶς*—εὐκόλως.—*ἔστιν ἰδεῖν*—εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδῃ.—*πολλαχόθεν γεγονότας*—ἀπὸ πολλὰς πόλεις προερχομένους.

§ 73—76

καίτοι—καὶ ὅμως.—*ὕμεις*—ὕμεις αὐτοί.—*νομίζω*· ἐνταῦθα—ἀκολουθῶ νόμους καὶ ἔθιμα.—*τίνα τρόπον νενομίκατε περὶ τούτων*—ποίους νόμους καὶ ἔθιμα ἔχετε ἀκολουθήσει εἰς αὐτὰ τὰ ζητήματα (τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἄμυναν τῆς πατρίδος καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν πολιτῶν).—*ἔχω ταῖς διανοίαις*—σκέπτομαι.—*θεωρῶ*—παρατηρῶ, σκέπτομαι.—*ἄξιον γάρ... διελθεῖν*· τὸ πλήρες: *ἄξιον γάρ ἐστι, καίπερ πρὸς εἰδότας λέγοντα, ὅμως διελθεῖν*.—*διελθεῖν*—λεπτομερῶς διηγήσασθαι.—*ἔθος*—ἔθιμον.—*ταῦτα*· δηλ. τὰς ὑποχρεώσεις τῶν πολιτῶν καὶ τὴν ἄμυναν τῆς πατρίδος.—*κατασκευάζω*—κανονίζω.—*οἷς*· δηλ. νόμοις καὶ ἔθεσι.—*σεμνός*—σεβαστός.—*ὕμιν γάρ· ὁ γὰρ* διάσαφητικός.—*ληξιαρχικὸν γραμματεῖον*· ὁ κατάλογος ἐκάστου δήμου (τὸ σημερινὸν δημοτολόγιον), εἰς τὸν ὁποῖον ἐνεγράφοντο τὰ ὀνόματα τῶν δημοτῶν, ὅτε ἤρχοντο εἰς νόμιμον ἡλικίαν. Οἱ νέοι εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅτε εἰσήρχοντο εἰς τὸ 18ον ἔτος, παρουσιάζοντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου καὶ ἐνεγράφοντο εἰς τὸν κατάλογον τῶν δημοτῶν τοῦ δήμου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκον. Τότε ἐλάμβανον παρὰ τοῦ δήμου δύο δόρατα καὶ μίαν ἀσπίδα καὶ ὠρκίζοντο εἰς τὸν ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν ναὸν τῆς Ἀγραύλου τὸν παρατιθέμενον ἐν τῷ κειμένῳ λαμπρὸν ὄργανον τοῦ ἐφήβου. Ἐπὶ δύο ἔτη ἔπειτα ἠσκοῦντο εἰς τὰ ὄπλα καὶ ἐφρούρουσαν τὴν Ἀττικὴν, ἀπὸ δὲ τοῦ 20οῦ ἦσαν στρατιῶται. Ἀπὸ τῆς ἐγγραφῆς των εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον ἔθεωροῦντο ἐνήλικες καὶ ἠδύνατο νὰ τύχῃσι τῆς πατρικῆς κληρονομίας (*ἀρχεῖν τῆς λήξεως*).—*ἱερὰ ὄπλα*· τὰ ἀνωτέρω δηλ. ἀναφερθέντα δύο δόρατα καὶ τὴν ἀσπίδα.—*λείπω τὴν τάξιν*—ἐγκαταλείπω τὴν θέσιν μου.—*ἀμύνω τῇ πατρίδι*—βοηθῶ τὴν πατρίδα.—*ὄν εἰ μὲν ὁμώμοκε Λεωκράτης... ἠσέβηκεν· εἰ δὲ*

μη δμώμοκεν· δίλημμα.—*εὐθύς*=ἀμέσως· δηλ. μετὰ τὴν ἀποφυγὴν τοῦ ὄρκου.—*ἀνθ' ὧν*=διὰ τὰ ὁποῖα· διὰ τὴν παράβασιν δηλ. τοῦ ὄρκου ἢ τὴν σκόλιμον ἀποφυγὴν αὐτοῦ.

§ 77—78

παραστάτης=ὁ πλησίον ἰστάμενος, ὁ σύντροφος εἰς τὴν μάχην.—*στοιχῶ*=βαδίζω κατὰ οἰχόν, ἵσταμαι πλησίον τινός εἰς τὴν μάχην.—*ὅτε ἂν στοιχήσω*=μὲ ὅποιον ταχθῶ εἰς τὴν γραμμὴν.—*ἀμυνῶ*· ἀμεταβύτως=θὰ ἀμυνθῶ.—*ἑρᾶ*=τὰ καθιερωμένα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, δηλ. ναοὶ κλπ.—*δσια*=τὰ καθιερωμένα κατὰ τοὺς θείους κανόνας, δηλ. θρησκευτικαὶ διατάξεις καὶ συνήθειαι.—*ἀρείων* (συγκριτικὸς τοῦ *ἀγαθός*)=ἰσχυρότερος.—*εὐηκοῶ*=ὑπακούω προθύμως.—*οἱ αἰεὶ κρίνοντες*=οἱ ἐκάστοτε δικάζοντες.—*ἰδρυμένοι θεσμοὶ*=οἱ κείμενοι νόμοι.—*ὁμοφρόνως*=συμφώνως, ἀπὸ κοινοῦ.—*ἀναίρω*· ἐνιαυθα=προσπαθῶ νὰ ἀνατρέψω.—*ἱστορες* (ἐκ τοῦ ὁ *οἶδα*)=μάρτυρες.—*Ἄγλαυρος*· θυγάτηρ τοῦ Κέκροπος θυσιάσασα σύμφωνα μὲ χρησμόν τινα, χάριν τῆς σωτηρίας τῶν Ἀθηνῶν, τὴν κόρην τῆς Ἀλκίπην καὶ ἀξιοθεῖσα διὰ τοῦτο μετὰ θάνατον θεῶν τιμῶν.—*Ἐνυάλιος*· ἐπίθετον τοῦ Ἄρεως.—*Θαλλώ*· μία τῶν Ὠρῶν, ὠραίων παρθένων, αἱ ὁποῖαι ἠγοῦντο τοῦ χοροῦ τῶν Χαρίτων καὶ συνώδευον τὸν Διόνυσον. Αἱ Ὠραὶ κυρίως ἦσαν αἱ θεαὶ τῶν κανονικῶν τροπῶν τοῦ ἔτους, αἱ ὁποῖαι μὲ τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς ἐπιφέρουν τὴν αὔξησιν τῶν φυτῶν καὶ τὴν εὐφορίαν.—*Ἀϋξώ*, *Ἡγεμόνη*· δύο ἐκ τῶν Χαρίτων· αἱ *Χάριτες* ἦσαν θεαὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ τερπνοῦ καὶ τοῦ εὐθύμου ἐν τῇ ζωῇ.—*καλὸς*=ὠραῖος, λαμπρός.—*δσιος*=εὐσεβής, πλήρης εὐλαβείας.—*παρὰ τοῦτον*=κατὰ παράβασιν αὐτοῦ· δηλ. τοῦ ὄρκου.—*καίτοι*=καὶ πράγματι.—*πῶς ἂν γένοιτο*· ἡ ἐρώτησις αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸν ὄλον ὄρκον, αἱ δὲ ἐπόμεναι *τίνα τροπον, πῶς δ' οὐ, ποῦ δ' ὑπὲρ δσίων, τίνα* ἀναφέρονται εἰς τὰ μέρη τοῦ ὄρκου, ἦτοι *οὐ καταισχυνῶ, οὐδ' ἐγκαταλείψω, ἀμυνῶ, οὐκ ἐλάττω παραδώσω*.—*ἀμύνομαι*· μέσον=ἀποκρούω τινα ἀπ' ἑμαυτοῦ.—*προδοσίᾳ*=διὰ τῆς προδοσίας του.—*τὸ τοῦτου μέρος*=ὅσον ἐξηριᾶτο ἀπὸ αὐτόν.—*ἐκλείπω*=ἐγκαταλείπω.

§ 79—80

καὶ μὴν—πρὸς τοῦτοις.—*συνέχω*—συγκρατῶ, διατηρῶ.—*ἡ πολιτεία συνέστηκεν*—ἔχει συγκροτηθῆ ἡ πολιτεία.—*ταύτην*· ἀντὶ τοῦτον, τὸν ὄρκον· καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ κατηγορούμενον *πίστιν*· ὁμοίως καὶ κατωτέρω : *ταύτην πίστιν ἔδωσαν αὐτοῖς*.—*πίστιν δίδωμι*—παρέχω ἐγγύησιν. Ἐκτὸς τῶν ἰδιωτῶν, οἱ ὅποιοι ὠρκίζοντο τὸν ἄνωτέρω ὄρκον, οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ δικασταὶ ὠρκίζοντο ὅτι θὰ ἐκπληρώσουν πιστῶς τὰ καθήκοντά των.—*εἰκότως*—εὐλόγως, πολὺ σωστά· διὰ τοῦτου ἐπιδοκιμάζεται ἡ προηγουμένη πρότασις.—*ἀπολύομαι*—ἀπαλλάσσομαι.—*ἀθῶος*—ἀτιμώρητος.—*τῶν ἀδικημάτων*· γενικὴ τῆς αἰτίας.—*τούτων*· δηλ. ἃ ἀδικήσαντες διέλαθον.—*ἐπιορκήσας*· μετοχὴ ὑποθετικῆ=εἰ ἐπιορκήσειε· ἡ ἀπόδοσις : οὐτ' ἂν λάθοι οὐτ' ἂν ἐκφύγοι.—*εἰ μὴ αὐτός*· ἔνν. *δίκην δώσει*.—*πίστιν ἔδωσαν αὐτοῖς*—ἔδωσαν ἐγγύησιν ἀναμεταξύ των, ὠρκίσθησαν.—*οὐ παρ' αὐτῶν εὐρόντες*—οὐχὶ ἐξ ἰδίας ἐφευρέσεως.—*τὸν παρ' ἡμῖν εἰθισμένον ὄρκον*· τὸν ὄρκον δηλ. τῶν ἐφήβων.—*ἀτεχνῶς*—ἄκριβῶς, σαφῶς.—*καὶ μοι*· τό μοι δοικὴ ἡθικὴ—παρακαλῶ.

§ 81

περὶ πλείονος ποιοῦμαί τι—ἐκτιμῶ τι περισσότερο, θέτω τι εἰς ἄνωτέραν μοῖραν.—*κρατῶ τινα*—νικῶ τινα.—*τῷ πολέμῳ*—διὰ τοῦ πολέμου.—*ἀνάστατον ποιῶ*—καταστρέφω, ληληλατῶ.—*τὰ τοῦ βαρβάρου προαιροῦμαι*—προτιμῶ τοὺς βαρβάρους, πηγαίνω μὲ τὸ μέρος τῶν βαρβάρων.—*δεκατεύω τινά*—ὑποχρεῶνω τινὰ νὰ πληρῶνῃ τὸ δέκατον τῶν εἰσοδημάτων του ὡς φόρον.—*καταβάλλω*—κατακρημνίζω.—*οὐδὲν παντάπασιν*—οὐδὲν ἀπολύτως.—*ὑπόμνημα*—ἀνάμνησις.—*ἐπιγιγνώμενοι*—οἱ μεταγενέστεροι.

§ 82

ἐν τούτῳ· δηλ. *τῷ ὄρκῳ*.—*ἀγαθὸς γίγνομαι πρὸς τὸν κίνδυνον*—μὲ γενναιότητα ἀντιμετωπίζω τὸν κίνδυνον.—*εὐδοκιμῶ*—διακρίνομαι.—*δ*—τοῦτο δέ, τὸ ἐξῆς δέ.—*ὥστε μὴ*—ἵνα μὴ·

δηλοῖ σκοπὸν ἐπιδιωκόμενον.—*ἀδοξῶ*—χάνω τὴν δόξαν μου, τὴν φήμην μου.—*περιορῶ*—παραβλέπω.—*εὐκλεία*—καλὴ φήμη, δόξα.

§ 83—84

οὐκ ἔστιν—*οὐκ ἔξεστιν*.—*οὐδὲν τούτων* δηλ. τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν προάσπισιν τῆς πατρίδος.—*περιορῶ*—παραβλέπω.—*διελθεῖν*—διηγῆσασθαι.—*καὶ περὶ τούτων* δηλ. τῶν ἀδικημάτων τοῦ Λεωκράτους.—*τοῦτο γὰρ ἔχει...ἀγαθόν* βράχυλογία, τὸ πλήρες: *τοῦτο γὰρ ἔστι τὸ μέγιστον ἀγαθόν*, ὃ ἡ πόλις ὑμῶν ἔχει.—*διενηνόχασιν* τοῦ ῥ. *διαφέρω* μετὰ γενικῆς—ὑπερέχω.—*ἐπὶ Κόδρου γάρ* ὁ γὰρ ἐπεξηγηματικός.—*Πελοποννησίοις* ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ *γενομένης* καὶ εἰς τὸ *ἔδοξε*.—*ἐξανίστημι*—ἐκδιώκω.—*κατανείμασθαι*—νὰ διαμοιράσουν μετὰξὺ των.—*ἀνελόντος* τοῦ ῥ. *ἀναιρῶ*—χρησιμοδοτῶ.

§ 85—87

Δελφοὶ—οἱ κάτοικοι τῶν Δελφῶν.—*χρηστήριον*—χρησιμότης.—*δι' ἀπορρήτων*—μυστικά, κρυφά.—*ἐξαγγέλλω*—ἀναγγέλλω.—*ἔχοντες διετέλουν*—εἶχον.—*ἔκδοτος*—ὁ προδιδόμενος.—*διακαρτερῶ*—ἐγκαρτερῶ, ὑπομένω.—*εἰς τὴν πατρίδα* συναπτεὸς ὁ προσδιορισμὸς εἰς τὴν μετοχὴν *κατακλεισθέντες*.—*προαιροῦμαι*—προτιμῶ.—*ἐτέραν μεταλλάξαι τὴν χώραν*—νὰ ἀνταλλάξουν μὲ ἄλλην τὴν χώραν των, νὰ μεταβοῦν εἰς ἄλλην χώραν.—*γοῦν*—τῇ ἀληθείᾳ.—*προσέχειν ὅταν τελευτήσῃ τὸν βίον* διὰ νὰ κάμουν ὅτι εἶναι ἀνάγκη.—*πτωχικὴ στολὴ*—στολὴ ἐπαίτου.—*ὅπως ἂν ἀπατήσῃ*—διὰ νὰ ἐξαπατήσῃ, ἂν δυνηθῇ.—*κατὰ τὰς πύλας ὑποδύομαι*—ἐξέροχομαι κρυφὰ διὰ τῶν πυλῶν.—*τὸν ἕτερον αὐτῶν... προσπεσόντα* ἢ σύνταξις: (*φασί*) *Κόδρον προσπεσόντα (αὐτῷ, τῷ ἐτέρῳ) ἀποκτεῖναι τὸν ἕτερον αὐτῶν*.—*προσπίπτω τινι*—ἐπιπίπτω κατὰ τινος.—*περιλείπομαι*—ἐπιζῶ.—*παροξύνομαι τινι*—ἐξοργίζομαι κατὰ τινος.—*πτωχὸς*—ἐπαίτης.—*σπῶ τὸ ξίφος*—σύρω τὸ ξίφος ἀπὸ τὴν θήκη.—*ἀποκτεῖναι*—ἐκ τοῦ *φασί*.—*γινώσκω*—ἐννοῶ, ἀνιλαμβάνομαι.—*ἔκγονος*—ἀπόγονος.—

ἐν Πρυτανείῳ· τὸ Πρυτανεῖον ἦτο δημόσιον κατάστημα πλησίον τῆς ἀγορᾶς κάτωθεν τοῦ βορείου τείχους τῆς ἀκροπόλεως. Κατ' ἀρχὰς ἦτο τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον συνήρχοντο οἱ πρυτάνεις. Ἐντὸς αὐτοῦ ἐφυλάσσετο τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς ἐστίας, ἐφιλοξενοῦντο οἱ ἐπίσημοι ξένοι τῆς πόλεως καὶ ἐσιτοῦντο οἱ πρυτάνεις καὶ ἐκ τῶν πολιτῶν οἱ ἀξιωθέντες τῆς ἐξαιρέτου τιμῆς τῆς ἐν τῷ Πρυτανείῳ σιτήσεως διὰ τὰς προσωπικὰς ἢ διὰ τὰς τῶν προγόνων ὑπερθεσίας πρὸς τὴν πατρίδα. Ἡ σίτησις ἐν τῷ πρυτανείῳ ἐθεωρεῖτο ὑψίστη τιμή, ἐδίδετο δὲ ἢ δι' ὠρισμένον χρόνον ἢ ἐφ' ὄρου ζωῆς (ἀέσιτοι). Πᾶσαι αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις εἶχον Πρυτανεῖον, ἐθεωρεῖτο δὲ τοῦτο ὡς τὸ συμβολικὸν κέντρον τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν.—*ἔδοσαν ὑποκ. ἢ πόλις*· κατὰ σύνεσιν.

§ 88—89

ψυχῇ—ζωή.—*ἀντικαταλλάττομαι τι ἀντί τινος*—ἀνταλλάσσω τι μὲ ἄλλο, δίδω τι ἀντί ἐτέρου.—*τοιγαροῦν*—διὰ τοῦτο λοιπόν.—*μονώτατος* (ὑπερθ. τοῦ *μόνος*)—εἷς καὶ μόνος ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους.—*ἐπώνυμος*—ὁ λαμβάνων τὸ ὄνομα ἐκ τινος· ἐνταῦθα—ὁ δίδων τὸ ὄνομά του. Ἐννοεῖ τοὺς δέκα ἐπώνυμους ἥρωας τῆς Ἀττικῆς, τοὺς ὁποίους θέτει ἐν τῇ αὐτῇ τιμῇ πρὸς τὸν Κόδρον. Ἐπώνυμοι δὲ λέγονται, διότι ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ἐπωνομαζόντο αἱ φυλαὶ τῶν Ἀθηναίων. Τῶν ἡρώων τούτων ἀνδριάντες ἴσαντο πλησίον τοῦ βουλευτηρίου, τὰ δὲ ὀνόματά των ἦσαν : *Ἴπποθόων, Ἀντιόχος, Αἴας, Λέων, Ἐρεχθεύς, Αἰγύς, Οἰνεύς, Ἀνάμας, Κέρκωψ, Πανδίων*. Οὕτως αἱ δέκα φυλαὶ τῶν Ἀθηναίων ἦσαν : *Ἴπποθοωνίς, Ἀντιοχίς, Αἰαντίς, Λεοντίς, Ἐρεχθηίς, Αἰγίς, Οἰνηίς, Ἀκαμαντίς, Κερκοπίς, Πανδιονίς*.—*ἰσοθέων τιμῶν*· τοὺς ἥρωας ἐτίμων οἱ Ἕλληνες ὡς θεοὺς.—*ὑπὲρ ἧς*· δηλ. *χώρας*.—*σπουδάξω*—ἐνδιαφέρομαι.—*ἐκκληρονόμουν*· διότι ἡ πόλις φέρουσα τὸ ὄνομά των ἐθεωρεῖτο κτῆμά των.—*καλὸν*—ὠραῖον, εὐπρεπές.—*διαφέρω*—ὑπερέχω.

§ 94

ἐπισκοπῶ—ἐπιβλέπω.—*ἀγαθὰ πάσχω*—εὐεργετοῦμαι.—

εἰς τούτους μὴ ὅτι... ἀλλ' ὅτι μὴ... = μὴ εἶπω ὅτι τὸ ἁμαρτεῖν, ἀλλ' εἶπω ὅτι τὸ μὴ καταναλώσαι... ἀσέβημα μέγιστόν ἐστι = εἰς τούτους (τοὺς γονεῖς) ὅχι μόνον τὸ νὰ ἁμαρτήσωμεν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ μὴ διαθέσωμεν τὴν ζωὴν μας εὐεργετοῦντες αὐτοὺς εἶναι μεγίστη ἀσέβεια.

§ 95—96

γοῦν = παραδείγματος χάριν. — μυνθωδέστερον = κάπως μυνθώδες. — ρύαξ πυρός = λάβα. — γενέσθαι = ὅτι ἐξεχύθη. — καὶ πρὸς πόλιν τινά = τὴν Κατάνην. — τῶν ἐκεῖ κατοικουμένων = τῶν ἐκεῖ ὑπαρχουσῶν. — ἕνα δέ τινα = κάποιος δέ. — πρεσβύτερον = ἄνευ συγκριτικῆς σημασίας = γέροντα. — ἐγκαταλαμβάνομαι = καταλαμβάνομαι ἐν τινι τόπῳ, περικυκλόνομαι. — οἶμαι = παρενθετικῶς = ὡς νομίζω, φυσικά. — προσγίγνομαι = προστίθεμαι. — ὄθεν δὴ καὶ ἄξιον θεωρῆσαι τὸ θεῖον = ἐκ τούτου δὲ πρὸ πάντων ἀξίζει νὰ κρίνη τις τοὺς θεοὺς.

§ 97

ἔχοντας = ἀφοῦ ἔχητε. — ὁμογνωμόνως = ὁμοφώνως. — κατὰ τὸ ἑαυτοῦ μέρος = ὅσον ἐξηγῆται ἀπὸ αὐτόν. — τῶν νομίμων = τῶν νενομισμένων τιμῶν εἰς τοὺς νεκροὺς (χοῶν, ἐναγισμάτων κλπ.), τὰς ὁποίας κατὰ παράδοσιν ἀπένεμον εἰς αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι εἰς ὠρισμένας ἡμέρας τοῦ ἔτους.

§ 98—99

καίτοι = καὶ ὅμως. — σκέπτομαι = παρατηρῶ. — ἀφίσταμαι = ἀπομακρύνομαι. — ἐφ' οἷς ἐκεῖνοι ποιοῦντες ἐφιλοτιμοῦντο = δι' ὅσα ἐκεῖνοι ἦσαν ὑπερήφανοι νὰ πράττουν. — Εὐμόλπος βασιλεὺς τῆς Θράκης, ἕγγονος τῆς Ἀθηναίας βασιλόπαιδος Ὠρειθυίας καὶ συγγενῆς τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἐρεχθέως. Προσκληθεῖς ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Ἐλευσίνας πολεμούντων κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἦλθε πρὸς βοήθειάν των, ἀλλ' ἐφρονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἐρεχθέως. Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ὁ Ἐρεχθεὺς εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς λατρείας τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ δὲ

Εὐμόλπος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐλευσίνας καὶ τῆς λατρείας τοῦ Ποσειδῶνος. Ἀποτέλεσμα δὲ τοῦ ἀγῶνος τούτου ὑπῆρξεν ἡ ἔννασις τῆς Ἐλευσίνας μετὰ τὰς Ἀθήνας καὶ ἡ συγχώνευσις τῶν ἱερῶν ἀμφοτέρων.—*Χιόνη* θυγάτηρ τοῦ Βορέου καὶ τῆς Ὠρειθυίας, γεννήσασα τὸν Εὐμόλπον ἐκ τοῦ Ποσειδῶνος.—*στρατόπεδον*=στράτευμα.—*χράω*=δίδω χρησιν.—*συβάλλω*=φέρω εἰς σύγκρουσιν.—*τὼ στρατοπέδω*· δυϊκὸς ἀριθμὸς=τὰ δύο στρατόπεδα.

§ 102—103

τῶν Ὀμήρου ἐπῶν παρασχέσθαι· ἔνν. μέρος τι.—*οὕτω*· συναπτόμενον εἰς τὸ *σπουδαῖον*.—*ὑπολαμβάνω*=νομίζω, θεωρῶ.—*πεντετηρὶς*=περίοδος πέντε ἐτῶν, ἐορτὴ τελομένη ἀνὰ πᾶν πέμπτον ἔτος.—*Παναθηναίων*· τὰ μεγάλα *Παναθηναία* ἐτελοῦντο πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστου ἔτους εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὑπὸ τοῦ Θησέως γενομένης πολιτικῆς καὶ διοικητικῆς ἐνώσεως τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς. Κατ' αὐτὰ ἐτελοῦντο ἀθλητικοὶ ἀγῶνες καὶ μουσικοὶ, ἀπηγγέλλοντο δὲ ὑπὸ ραψωδῶν τὰ δημοικὰ ποιήματα. Ἡ συνήθεια αὕτη εἰσήχθη ὑπὸ τοῦ Ἰππάρχου, υἱοῦ τοῦ Πεισιστράτου.—*ραψωδῶ*=ἀπαγγέλλω ποιήματα.—*ἐπίδειξιν ποιοῦμαι*=παρέχω ἀπόδειξιν.—*προαιροῦμαι*=ζηλεύω.—*μιμοῦμαι*=περιγράφω λεπτομερῶς.—*ἐκλεξάμενοι*· χρονικὴ μετοχὴ=ἀφοῦ ἐκλέξουν.—*μετὰ λόγου καὶ ἀποδείξεως*=μετὰ λόγια στηριζόμενα εἰς τὰ πράγματα.—*συμπεῖθω*=καταπέιθω.—*ἀλλὰ*=ἔμπρός.—*διαμπερὲς*=πέρα ὡς πέρα, ὅλοι ἀνεξαιρέτως.—*κεν*=ἄν.—*βλήμενος*=βληθεὶς.—*τυπεῖς*· μετοχὴ παθ. ἀορ. τοῦ ῥ. *τύπτω*.—*βλήμενος ἢ τυπεῖς*=κτυπηθεὶς μακρόθεν (μετὰ βέλη) ἢ ἐκ τοῦ πλησίον (μετὰ δόρατα ἢ ξίφη).—*πότμος*=μοῖρα.—*ἐπίσπη*· τοῦ ῥ. *ἐφέπω*=ἀκολουθῶ.—*οἶ*=αὐτῷ.—*ἀεικὲς*=ἀπρεπές, ἀνάρμοστον.—*πάτρη*=πατρίς.—*τεθνάμεν*=*τεθνάμηναι*.—*ἄλοχος*=σύζυγος.—*σῆ*· ἔνν. ἐστί.—*σῆ*=σῶα.—*κλήρος*=περιουσία.—*ἀκήρατος*=ἀκέραιος, ἀβλαβής.—*εἰ κεν*=ἀρκεῖ μόνον.—*φίλην ἐς πατρίδα γαλαν*=εἰς τὴν πατρίδα των.

§ 104

οὕτως ἔσχον πρὸς ἀρετὴν = τοιουτοτρόπως διετέθησαν πρὸς τὴν ἀρετὴν, τόσῃ γενναιοῦτητα ἔδειξαν. — *γοῦν* = παραδειγματος χάριν. — *στόλος* = στρατὸς (ἀδιαφόρως πεζικὸς ἢ ναυτικός). — *κρατῶ τινα* = νικῶ τινα. — *ἄδεια* = ἀσφάλεια. — *ἀλλ' ἐπὶ... πράττειν* ἢ σειρὰ τῶν λέξεων: *ἀλλ' ἐπὶ τῷ πράττειν ἄξια ταύτης*. — *καθιστάντες* ἢ μετοχὴ αἰτιολογική, ἐπεξήγησις τοῦ *ἐπὶ τῷ ἄξια πράττειν*. — *ἐπιτηδεύω* = ἀσκῶ μετ' ἐπιμελείας. — *ἐπιδείκνυμαί τι* = ἐπιδεικνύω τι.

§ 105—107

καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ = καὶ εἰς τὸν δημόσιον καὶ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον των. — *ἀναιρῶ* = χρησιμοδοτῶ. — *λαβεῖν καὶ νικήσειν* τὸ πρῶτον ἀπαρέμφατον τελικὸν καὶ τὸ δεῦτερον εἰδικόν. Διὰ τῆς διαφορᾶς τῶν χρόνων τῶν δύο ἀπαρεμφάτων ἐκφράζεται συντομώτατα καὶ χαριέστατα ἡ ἔννοια. — *τῶν ἀφ' Ἡρακλέους γεγενημένων* β'. ὄρος τῆς συγκρίσεως ὁ α'. *τοὺς παρ' ἡμῖν ἡγεμόνας*. Ἐννοεῖ τοὺς δύο βασιλεῖς τῆς Σπάρτης τοὺς καταγομένους ἐκ τοῦ Ἡρακλέους, τὸν ἕνα ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀγιδῶν, τὸν δὲ ἄλλον ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Εὐρυπυωντιδῶν. — *Τυρταῖος* Ἀθηναῖος ἐλεγειακὸς ποιητὴς ἀκμάσας κατὰ τὸν 7ον π. Χ. αἰῶνα. Οὗτος ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν πολεμούντων κατὰ τῶν Μεσσηνίων τὸν β'. πόλεμον (645 π. Χ.) καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν νίκην αὐτῶν ἐξυψώσας τὸ ἠθικὸν των διὰ τῶν ποιημάτων του. — *τὴν περὶ τοὺς νέους ἐπιμέλειαν συντάσσομαι* = τακτοποιῶ τὰ περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν νέων, συντάσσω τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα. — *ἐλεγεῖον* = δίστιχον ἕξ ἑνὸς στίχου ἕξαμέτρου καὶ ἑνὸς πενταμέτρου. — *τὰ ἐλεγεῖα* = ἐλεγειακὸν ποίημα. — *παιδεύονται πρὸς ἀνδρείαν* = διδάσκονται νὰ γίνωνται ἀνδρεῖοι. — *οὐδένα λόγον ἔχοντες* = οὐδεμίαν ἐκτίμησιν τρέφοντες. — *σπουδάξω περὶ τινα* = ἀσχολοῦμαι μὲ κάποιον, ἐνδιαφέρομαι περὶ τινος. — *νομίζοντες* ἢ μετοχὴ αἰτιολογική. — *οὕτως ἂν ὁ ἂν εἰς τὸ ἐλθεῖν* τὸ *οὕτως* = εἰ ἀκούοιεν. — *πρὸ τῆς πατρίδος* = ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

§ 108—109

οὕτω τοίνυν εἶχον πρὸς ἀνδρείαν—τοσαύτην δὲ ἀνδρείαν ἐδείκνυον.—*οἱ τούτων ἀκούοντες*· δηλ. τῶν ποιημάτων τοῦ *Τυρταίου*.—*ἀμφισβητῶ περὶ τινος*—φιλονικῶ περὶ τινος, θέλω νὰ λάβω τι δισχυριζόμενος ὅτι ἀνήκει εἰς ἐμέ.—*κάλλιστα*—λαμπρότατα, ἐνδοξότατα.—*ἔργων*—πολεμικῶν ἔργων.—*τῆς Ἀττικῆς ἐπέβησαν*—ἐπάτησαν τὸ πόδι των εἰς τὴν Ἀττικὴν.—*περιγίγνομαι τινος*—ὑπερτερῶ τινος, νικῶ τινα.—*τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγιγνομένην*· ἐνῶ οἱ Πέρσαι, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἐνόμιζον ὅτι νικᾷ ὁ ἀριθμητικὸς ὄγκος.—*ταῖς τύχαις οὐχ ὁμοίαις ἐχρήσαντο*—δὲν ἔσχον τὴν ἰδίαν τύχην (μὲ τοὺς Ἀθηναίους), δὲν ἐφάνησαν ἕξ ἴσου τυχηροί.—*διαφέρω*—ὑπερέχω.—*ἐπὶ τοῖς ὄρτοις τοῦ βίου*—ἐπάνω εἰς τὰ σύνορα τοῦ βίου δηλ. ἐπάνω εἰς τοὺς τάφους.—*ἐκείνοις*—πρὸς χάριν ἐκείνων.—*ξεῖνε*—ξένε.—*πείδομαι*—ὑπακούω, εἶμαι πιστός.—*νομίμοις*—νόμοις.—*χρυσοφόρος*—ὁ φορῶν χρυσᾶ κοσμήματα. Τοιοῦτοτρόπως ὠνόμαζον οἱ Ἕλληνες τοὺς Πέρσας περιφρονητικῶς, διότι ἐφόρουν κοσμήματα χρυσᾶ (βραχιόλια, περιδέρια, ἐνώτια κλπ).—*ἐστόρεσαν*· ἄδρ. τοῦ ῥ. *στορέννυμι*—στρώνω, καταβάλλω.—*ὦ ξεῖν', ἄγγελον...δύναμιν*· τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα εἶναι τοῦ Σιμωνίδου.

§ 110

ταῦτα· δηλ. τὰ κατορθώματα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐπιγράμματα. Τὸ *ταῦτα* ἐτέθη εἰς τὴν ἀρχὴν χάριν ἐμφάσεως.—*καὶ ὑμεῖς*· ὅπως δηλ. καὶ οἱ πρόγονοί σας.—*τὰ τοιαῦτα*· ὁποῖα δηλ. τὰ πραχθέντα ὑπὸ τοῦ Λεωκράτους.—*ἀποστερήσετε*· διότι δὲν θὰ θαυμάζεται πλέον ἢ ἀρετὴ αὐτῶν· ὑπερβολή.—*ἐκεῖνα*—τὰ ἔργα ἐκείνων.—*παρὰ τοῖς πολεμίοις εὐδοκίμεῖν*—ὅτι ἔχουν καλὴν φήμην παρὰ τοῖς πολεμίοις, ὅτι τὰ ἐκτιμοῦν οἱ πολέμοι.

§ 120—121

λαβὲ δ' αὐτοῖς—λαβέ, γραμματεῦ, καὶ ἀνάγνωθι αὐτοῖς· δηλ. τοῖς δικάζουσιν ἐκκλησιασταῖς.—*εἰς Δεκέλειαν*·

κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον οἱ Σπαρτιᾶται κατέλαβον τὴν Δεκέλειαν (δῆμον τῆς Ἀττικῆς) καὶ μετεχειρίζοντο αὐτὴν ὡς **ἐπιτείχισμα** κατὰ τῶν Ἀθηνῶν (413 π. Χ.). Τότε πλῆθος δούλων καὶ πολῖται Ἀθηναῖοι, ἐκ τῆς ὀλιγαρχικῆς μερίδος, κατέφυγον πρὸς τοὺς ἔχθρους.—**μεθίσταμαι**· ἐνταῦθα=αὐτομολῶ, δραπετεύω.—**ἀκόλουθος**=σύμφωνος.—**καταγιννώσκω τινός**=καταδικάζω τινά.—**ἐπανιῶν ἀλίσκομαι**=καταλαμβάνομαι ἐπανερχόμενος.—**ἀπαγαγεῖν**· ἐνν. **αὐτόν**.—**θεσμοθέται**· οἱ ἕξ ἐκ τῶν ἐννέα ἀρχόντων, ἔχοντες ὡς ἔργον νὰ δικάζουν ὑποθέσεις μὴ ὑπαγομένας εἰς ἴδιον δικαστήριον καὶ ἔχοντες καθήκον νὰ ἐξετάζουν καὶ συναρμόζουν τοὺς νόμους, ὥστε νὰ μὴ παρουσιάζουν ἀντιφάσεις καὶ πλεονασμούς.—**τῷ ἐπὶ τοῦ ὀρύγματος**=εἰς τὸν ἐπιστάτην τοῦ ὀρύγματος· οὗτος ἐκαλεῖτο **δήμιος** ἢ **δημόκοινος**· τὸ **ὄρυγμα** ἦτο χάσμα βαθὺ καὶ σκοτεινόν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔρριπτον τοὺς καταδίκους.—**ἔπειτα**=καὶ λοιπόν; (εἰσάγει ἐμφαντικὴν ἐρώτησιν μετ' ἀγανακτήσεως).—**τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ**· δηλ. **ἐν τῇ Ἀττικῇ**, διότι ἡ Δεκέλεια ἦτο δῆμος τῆς Ἀττικῆς.

§ 122

τοίνυν· μεταβατικὸς=δέ.—**τοῦ ἐν Σαλαμῖνι τελευτήσαντος**· ἐννοεῖ τὸν βουλευτὴν **Λυκίδην**, ὁ ὁποῖος συνεβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους, ὅτε εἶχον καταφύγει εἰς τὴν Σαλαμίνα, νὰ δεχθοῦν τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου περὶ συμφιλίωσης, διὰ ν' ἀποφύγουν τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἐξοργισθέντες ἐφόρευσαν αὐτὸν διὰ λίθων ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου.—**ἐγχειρῶ**=ἐπιχειρῶ, ἀποπειρῶμαι.—**περιαιρῶ**=ἰφαιρῶ.—**περιελομένη τοὺς στεφάνους**· οἱ βουλευταὶ καὶ οἱ ἄρχοντες ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν καθηκόντων των, ὅπως καὶ οἱ ῥήτορες ὅτε ἠγόρευον, ἐφόρουν στέφανον ἐκ μύρτου. Οἱ λιθοβολήσαντες τὸν Λυκίδην βουλευταὶ ἀφῆρσαν τοὺς στεφάνους, διότι ἐνήργουν ἐκτὸς τῶν καθηκόντων των.—**αὐτοχειρῶ**=ἰδιοχειρῶς.

§ 123

βουλομένοις· μετοχὴ ὑποθετικῆ.—**ὁπότε**=ἀφοῦ.—**ἀνά-**

στατος=ἔρημος.—**ἀνάστατον τὴν πόλιν οὔσαν**· διότι ὅλοι οἱ κάτοικοι μετέβησαν εἰς τὴν Σαλαμίνα.—**τὴν οἰκουμένην**=τὴν κατοικουμένην, τὴν μὴ ἀνάστατον οὔσαν.—**ἄρ'** ἔνν. **οὐ προσήκει**.—**ὑπερβαλέσθαι ἐκείνους τῇ τιμωρίᾳ**=να ξεπεράσετε ἐκείνους κατὰ τὴν τιμωρίαν.—**τοὺς ἐπιχειρήσαντας τῆς παρὰ τοῦ δήμου σωτηρίας ἀποστερεῖν**· τοὺς μὴ θελήσαντας δηλ. νὰ παραδέχωνται σωτηρίαν ἐκ μέρους τοῦ δήμου· ὁ Λυκίδης συνέστησεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ δεχθοῦν τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ἢ παρὰ τοῦ δήμου σωτηρία δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ σώσῃ αὐτούς.—**ὑπὲρ τῆς δόξης**· ὁ Λυκίδης ἐτιμωρήθη, διότι προσῆπτε αἰσχρὰν δόξαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους· ἄλλως οὐδὲν κατὰ τῆς πατρίδος ἔπραξεν.

§ 127

τῆς προνοίας ταύτης· δηλ. τῶν προγόνων.—**τῶν ἔργων**· δηλ. τοῦ Λεωκράτους.—**ἐν τῇ ψήφῳ**=ἐν τῇ ψηφοφορίᾳ.—**ἔκγονος**=ἰπόγονος.—**παρακελεύεσθε ὑμῖν αὐτοῖς**=παρακινεῖτε ἀλλήλους.—**ὅπως ἐψηφισμένοι ἔξιτε**=τίνι τρόπῳ θὰ ἐξέλθῃτε ἔχοντες ψηφίσει.—**ἀκόλουθος**=σύμφωνος.—**ὑπόμνημα**=ἀνάμνησις, ὑπόμνησις.—**διόμνυμι**=ὀρκίζομαι ἐπισήμως.—**τῷ Δημοφάντῳ**· ὅτε κατελύθη ἡ ἐν Ἀθήναις προσωρινὴ ἀρχὴ τῶν τετρακοσίων καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὁ Ἀντιφῶν (411 π. Χ.), ὁ Δημοφάντης εἰσήγαγε ψήφισμα, σύμφωνα μὲ τὸ ὅποῖον κατεδικάζοντο εἰς θάνατον, ὅπως οἱ προδότες, ὅσοι ἐδέχοντο ἀξιώματα ἀπὸ μὴ νομίμους κυβερνήσεις.—**οὐσία**=περιουσία.—**τῶν ὄρκων καὶ τῆς πίστεως**=τῆς ἐνόρκου διαβεβαιώσεως.—**ὄμηρον**· κατηγορούμενον=ὡς ὄμηρον, ὡς ἐγγύησιν.—**κοινὴ εὐδαιμονία**=ἡ ἐλευθερία.—**ταύτης δέ**· δηλ. **τῆς πίστεως**.

§ 128—129

τοίνυν=δέ.—**οὕτως ἔχω**=τηρῶ τοιαύτην στάσιν.—**μή μοι ἀχθεσθῆτε**· προδιόρθωσις· διότι ὁ ρήτωρ ἐγνώριζεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤκουον εὐμενῶς ὅτι ἐλέγετο πρὸς ἔπαινον τῶν Λακεδαιμονίων.—**περὶ τῶν δικαίων**=περὶ τῆς δικαιοσύνης.—

τὴν ψῆφον τίθεμαι—δίδω τὴν ψῆφόν μου.—*λαμβάνω*—καταλαμβάνω, κατανοῶ.—*φθάνω καταφυγῶν*—προφθάνω νὰ καταφύγω.—*Χαλκιοίκος*· ἐπίθετον τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Σπίρτη, ὅπου ὑπῆρχε ναὸς τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς.—*ἀποικοδομῶ τι*—φράσσω διὰ τοίχου, κτίζω τι.—*ἀποσκευάζω*—ἀφαιρῶ.—*λιμῶ*—διὰ τῆς πείνης.—*ἐπίσημος*—φανερὸς.—*οὐδὲν γὰρ πρότερον ἀδικοῦσιν ἢ περὶ τοὺς θεοὺς ἀσεβοῦσι*—διότι οὐδὲν πρότερον ἀδίκημα κάμνουν παρὰ δεικνύουν ἀσέβειαν πρὸς τοὺς θεοὺς· τὸ νόημα· μαζί μὲ τὸ ἄλλο ἔγκλημα ποὺ κάμνουν, ἀσεβοῦν καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς.—*τῶν ἐκεῖ*· δηλ. ἐν Λακεδαίμονι.—*διαρρηθῆναι*—ρητῶς.—*ἀποθνήσκω*—καταδικάζομαι εἰς θάνατον.—*εἰς αὐτὸ τοῦτο τὴν τιμωρίαν τάξαντες*—ὄρισαντες οἱ Λακεδαίμονιοι τὴν τιμωρίαν τείνουσαν εἰς αὐτὸ τοῦτο (δηλ. τὸν θάνατον).—*εἰς ὃ μάλιστα φοβούμενοι τυγχάνουσι*—εἰς τὸν ὅποιον (θάνατον) ἀποβλέποντες πρὸ πάντων συμβαίνει νὰ φοβοῦνται (οἱ μὴ θέλοντες νὰ κινδυνεύσουν ὑπὲρ τῆς πατρίδος).—*καὶ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου... μετ' αἰσχύνῃς*—καὶ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν κατέστησαν ὑποκειμένην εἰς κίνδυνον συνοδευόμενον ὑπὸ καταισχύνῃς (ἐνῶ ὁ κίνδυνος τοῦ πολέμου παρακολουθεῖται ἀπὸ δόξαν).—*φέρε· ἔνν. καὶ ἀνάγνωθι*.—*αὐτοῖς*· δηλ. τοῖς δικάζουσιν ἐκκλησιασταῖς.

§ 130

ἀναγκάσει· ἔνν' πάντα πολίτην.—*τοὺς κινδύνους ὑπομένω*—ἀντιμετωπίζω τοὺς κινδύνους.—*ἐκλείπω*—ἐγκαταλείπω.—*φιλοψυχῶ*—ἀπὸ δειλίαν ἀγαπῶ τὴν ζωὴν μου, δεικνύομαι δειλός.—*ὑποκειμένην ταύτην τιμωρίαν*—ὅτι τὸν ἀναμένει αὐτὸ ὡς τιμωρία· δηλ. ὁ θάνατος.—*δυοῖν κινδύνων ὑποκειμένων*—*δύο κινδύνων ὑποκειμένων*.—*θατέρου*—τοῦ ἐτέρου.

§ 136—137

τοῖς ἐκεῖ—*τοῖς τετελευτηκόσι*.—*τῶν ἐνθάδε*—*τῶν ἐν τῇ ζωῇ*.—*χαλεπός*—σκληρός, αὐστηρός.—*εἰκῶν*—ἀνδρίας.—*ἐκδοτός*—προδιδόμενος.—*ἐν τῷ τοῦ Διὸς*· ἔνν. *ιερῶ*.—*αἰκίζομαι*—κακοποιῶ· ἐνταῦθα—περιυβρίζω ἀκρωτηριάζων.—*ἦν*

ἐκεῖνος ἔστησε· εἰς τοὺς ἄνδρας οἱ ὅποιοι παρέσχον ἔξαιρετικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα ἐπετρέπετο νὰ στήσουν τὸν ἀνδριάντα των.—*μνημεῖον τῆς αὐτοῦ μετριότητος*—μνημεῖον τῆς ἀρετῆς του.—*ταύτην αὐτός*· ὁ ἴδιος δηλ. ὁ Λεωκράτης καὶ ὄχι οἱ ἐχθροί.—*εἰσαγγελία*—ἔγγραφος καταγγελία.—ἐπεξήγησις τοῦ *τοῦτο*.—*κρίνων*· ἡ μετοχὴ κατ' ὀνομαστικὴν ἀντιαιτιατικῆς.—*ἐπιγράψαι πρὸς τὴν εἰσαγγελίαν*—προσεπιγράψαι *τῇ εἰσαγγελίᾳ*—νὰ γράψω προσέτι εἰς τὴν καταγγελίαν.

§ 141—142

παῖδας καὶ γυναῖκας παρακαθισαμένους ἑαυτοῖς τοὺς δικαστάς· εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπῆρχε συνήθεια ν' ἀναβιβάζουν οἱ κατηγορούμενοι εἰς τὸ δικαστήριον τὰ τέκνα των καὶ τὰς γυναῖκας των, ἵνα διὰ τῶν δακρῶν κινήσουν τὸν οἶκτον τῶν δικαστῶν. Ὁ Λυκοῦργος θέλει ν' ἀντιστρέψῃ τὴν συνήθειαν καὶ λέγει ὅτι προκειμένου περὶ προδοσίας ὄχι ὁ κατηγορούμενος, ἀλλ' οἱ δικασταὶ πρέπει ν' ἀναβιβάζουν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, ἵνα βλέποντες αὐτὰ καὶ ἐνθυμούμενοι τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους διέτρεξαν, δικάσουν αὐστηρότερον.—*ἀλλ' οὖν περὶ προδοσίας... πράττειν*· ἡ σειρὰ τῶν λέξεων : *ἀλλ' οὖν ὁσίων εἶναι κρίνοντας περὶ προδοσίας γε οὕτω τοῦτο πράττειν*.—*ἀλλ' οὖν*—ὅπωςδήποτε ὁμως.—*εἶναι*· ἐκ τοῦ *ἐχρῆν*.—*κρίνοντας*· ἔνν. τοὺς δικαστάς.—*οὕτω*· δηλ. *παρακαθισαμένους*.—*τοῦτο πράττειν*—δικάζειν.—*ἐν ὀφθαλμοῖς*—πρὸ ὀφθαλμῶν.—*τοῦ κοινοῦ ἐλέου*—τοῦ ἐλέου τὸν ὅποιον πᾶς τις αἰσθάνεται πρὸς τοὺς ἀδυνάτους.—*γνώσις*—κρίσις, δικαστικὴ ἀπόφασις.—*εἰθισμένον ἐστί*· ἔνν. *τοῦτο*, δηλ. τὸ *δικάζειν παρακαθισαμένους παῖδας καὶ γυναῖκας*.—*ὑπὲρ ἐκείνων*—χάριν ἐκείνων· δηλ. τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν.—*γοῦν*—τοῦλάχιστον.—*σχέτλιος*—ἀποτρόπιος.—*ἴσον ἔχω*—ἔχω ἴσα δικαιώματα.—*ἀλλ' ἦκει* τὸ *ἀλλὰ*—καὶ ὁμως.—*μεθέξω*· ἡ μετοχὴ τελικὴ.—*ὑπὲρ ὧν τοῦ μὴ καταλυθῆναι*—διὰ τὴν μὴ κατάλυσιν τῶν ὁποίων.—*ἐλεγεία* ; (βλ. § 107).—*οὕτως ἀναιδῶς*· ἔτσι, ὅπως τὸν βλέπετε.—*ἀναστρέφομαι ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τινος*—περιφέρομαι ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια τινός.

§ 143

αὐτίκα μάλα = εὐθὺς μετ' ὀλίγον. — *ποίους* ; = κατὰ ποίους νόμους ; — *σώσοντας*· μετοχὴ τελικὴ. — *ἔδος* = ἄγαλμα. — *τίνων*· ἔνν. *δεήσεται καὶ ἰκετεύσει*. = *οὐχ οἷς.. ἐτόλμησε* ; = *οὐχ ἰκετεύσει ἐκείνων, οἷς τὸν αὐτὸν ἔρανον οὐκ ἐτόλμησεν εἰσενεγκεῖν εἰς τὴν σωτηρίαν* ; — *οἷς* = μετὰ τῶν ὁποίων.

§ 147—148

μίαν ψῆφον φέρω = μὲ μίαν ψῆφον ψηφοφορῶ. — *οἷς*· δηλ. *μεγίστοις καὶ δεινοτάτοις ἀδικήμασι*. — *προδοσίας μὲν*· ἔνν. *ἔνοχον*. — *διότι*. — *δήμου κατάλυσις* = κατάλυσις τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. — *τέμενος* = τόπος ἀφιερωμένος εἰς θεόν, ἱερὸς τόπος. — *τὸ καθ' ἑαυτόν* ; (βλ. § 17). — *τοκεὺς* = γονεὺς. — *μνημεῖα*· δηλ. τὸν ἀνδριάντα τοῦ πατρὸς του καὶ τοὺς τάφους τῶν προγόνων του. — *τὰ μνημεῖα ἀφανίζων*· ὁ ἀνδριὰς τοῦ πατρὸς τοῦ Λεωκράτους ὁ *ἀνακείμενος* εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς σωτήρης κατεστράφη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν (πρβλ. § 136). — *τὰ νόμιμα* = αἱ συνήθεις τιμαί. — *τὸ σῶμα* = τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, τὸν ἑαυτὸν του. — *τάξαι* = ἵνα τοῦ ἀναθέσουν στρατιωτικὴν τινα ὑπηρεσίαν. — *ἔπειτα* = καὶ λοιπὸν (πρβλ. § 27). — *ἀποψηφίζομαι τινος* = ἀθωῶνω τινά. — *συγγνώμην ἔχω* = συγχωρῶ. — *τὰ κατὰ προαίρεσιν ἀδικήματα* = τὰ προαιρετικά, τὰ ἐκούσια ἀδικήματα. — *προέσθαι*· τοῦ ὁ. *προῖμαι* = ἀφήνω. — *προαιροῦμαι* = προτιμῶ. — *χάριν τίθεμαι* = χαρίζομαι.

§ 149—150

ἀποδίδωμι τὸν ἀγῶνα = διεξάγω τὸν ἀγῶνα, φέρω εἰς πέρας τὸν ἀγῶνα. — *ἔξω τοῦ πράγματος* = ἐκτὸς τῆς ὑποθέσεως. — *ἀποψηφίζομαι τινος* ; (βλ. § 148). — *δυοῖν καδίσκοιν κειμένοιν*· ὁ *καδίσκος* ἦτο δοχεῖον (ὅπως ἡ σημερινὴ κάλπη), ἐντὸς τοῦ οὐοίου οἱ δικασταὶ ἔρριπτον τὰς ψήφους των. Συνήθως οἱ καδίσκοι ἦσαν δύο, ὁ μὲν εἰς χάλκινος καὶ ἐκαλεῖτο *κύριος* ἢ *πρότερος*, ὁ δὲ ἄλλος ξύλινος καὶ ἐλέγετο

ἄκυρος ἢ **ὑστερος**. Τὴν τύχην τοῦ κατηγορουμένου καθώριζεν ὁ κύριος καδίσκος. Οἱ δικασταὶ ἐλάμβανον δύο ψήφους, ἐκ τῶν ὁποίων ἢ μὲν καταδικαστικὴ ἦτο τρυπημένη, ἢ δὲ ἀθωωτικὴ πλήρης, καὶ ἔρριπτον ἀνὰ μίαν εἰς ἕκαστον τῶν δύο καδίσκων. Ἐάν εἰς τὸν κύριον καδίσκον (τὸν χάλκινον) ἦσαν περισσότεραι αἱ τρυπημέναι ψήφοι, ὁ κατηγορούμενος κατεδικάζετο. Τοιοῦτοτρόπως ἐπροστατεύετο ἡ μυστικότης τῆς ψηφοφορίας, διότι δὲν ἀντελαμβάνετο κανεὶς ποίαν ἐκ τῶν δύο ψήφων ἔρριπτεν ὁ δικαστὴς εἰς τὸν κύριον καδίσκον καὶ ποίαν εἰς τὸν ἄκυρον.—**ἀνάστασις**=ἀναστάσις, καταστροφή.—**ἀπολύω**=ἐλευθερώνω, ἀθώωνω.—**παρακελεύομαι τι**=ὑποδεικνύω τι.—**νομίζοντες οὖν**=ἔχοντες λοιπὸν ὑπ' ὄψιν.—**ἰκετεύειν ὑμῶν τὴν χάραν καὶ τὰ δένδρα**: προσωποῖα, τῆς ὁποίας τὸ πάθος βαθμηδὸν γίνεται ἰσχυρότερον: **ἰκετεύειν, δεῖσθαι, ἀξιοῦν**.—**νεώριον** καὶ συνηθέστερον **νεώρια**: ὁ τόπος ἔνθα ἐφυλάσσοντο ἢ ἐναυπηγοῦντο πλοῖα.—**τὰ κατηγορημένα**=τὰ ἄρθρα τῆς κατηγορίας.

1937

ΚΩΝΣΤ. Ν. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ ΣΧΟΛΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ
ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΛΕΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Μ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΤΙΜΗΣ ΕΜΕΡΕΝ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ: ΘΕΟΔ. Α. ΚΟΥΚΟΥΡΑ
ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ 60 - ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

1937

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ:

1) Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους.—Ἐκλογαί.

2) Ἴσοκράτους Ἐπιστολαί πρὸς Φίλιππον.

3) Λυκούργου λόγος κατὰ Λεωκράτους.—Ἐκλογαί.

4) Ἡρόδοτος.—Ἐκλογαί.

5) Ξενοφῶντος Ἑλληνικά.—Βιβλ. Γ' καὶ Δ'.—Ἐκλογαί.

6) Ἀπολλοδώρου Βιβλιοθήκη καὶ Αἰλιανοῦ Ποικίλη Ἱστορία.—Ἐκλογαί (Συνεργασία κ. Γ. Παπαιοκονόμου).

Ἄπαντα μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

πλ πλ πλ

7) Οἱ Ἐκθέσεις.—Εἰσήγησις στὸ Παιδαγωγικὸ Συνέδριον τῆς ΙΑ' Ἐκπαιδευτικῆς Περιφέρειας (11 Ἰουλίου 1936).

8) Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους.—Μετάφρασις εἰς τὴν Δημοτικὴν γλῶσσαν μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ σημειώσεων.

ΥΠΟ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ:

1) Λεξικὸν ἀνωμάτων ῥημάτων καὶ ὀνομάτων (διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως).

2) Θεουκυδίδου δημηγορίαι (μετὰ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων).